

ධම්මනියාමකාවය - 12

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථසිසි සවාමීන් වහන්සේ.

ධම්මනියාමතාවය - 12

පටිච්චසමුප්පාදය සුත්තනකභාෂණීය සහ අභිධම්මභාෂණීය
ලෙස විවරණය කෙරෙන ධර්ම සාකච්ඡා මාලාව.

2021.04.24 දින පවත්වන ලද දේශනය

නාමරූප පච්චයා සළායතනං (නිර්දේශ වර්ණනාව)

සංවිධානය : සචන්ද්‍ර සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන්
විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම සාකච්ඡා මණ්ඩපය.

ධර්ම දේශනාවට Youtube ඔස්සේ සවන්දීම සඳහා
<https://www.youtube.com/watch?v=Q7iOnBmFTu0>

පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථදස්සි සවාමීන් වහන්සේ.

ධම් ආනය පිණිසයි.

පිටපත් කිරීම සහ සංස්කරණය:

එච්.ඒ.අමරතුංග

(දුරකථනය 041 2240228)

තාක්ෂණික ආයතනවය:

චම්ලා අමරතුංග

මෙම පොත නැවත මුද්‍රණය කර පිරිසිදු
ධර්මආනයක් වශයෙන් නොමිලයේ
බෙදාහැරීමට කැමැති සැදැහැවතෙක් වේ නම්
දුරකථනයෙන් සංස්කාරක අමතා ඒ සඳහා
දේශකයන් වහන්සේගේ අවසරය ලබා ගන්නා
මෙන් කාරුණිකව ඉල්ලා සිටිමු.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
සවනට සිසිලස ජාත්‍යන්තර ධර්ම දේශනා ගුවන් විදුලිය සහ සජීවී ධර්ම
සාකච්ඡා මණ්ඩපයේ අනුග්‍රාහකත්වයෙන්
zoom තාක්ෂණය ඔස්සේ
අකුරැස්ස, ගල්ලල,
ඉඳිගස්හේන ආරණ්‍ය සේනාසනාධිපති,
පූජ්‍ය ඉලුකේගම අතථස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ,
පටිච්චසමුප්පාදය, සුත්තනතභාෂණීය සහ අභිධම්මභාෂණීය ලෙස
විවරණය කෙරෙන ධර්ම සාකච්ඡා මාලාවේ
2021.04.24 වැනි දින පවත්වන ලද
දොළොස්වැනි ධර්ම දේශනාව යි.

නාමරූප පච්චයා සළායතනං (නිර්දේශ වර්ණනාව)

අරමුණු කරන ලද
මෙම ධර්ම දේශනාව
ඉමහත් ශ්‍රද්ධාවෙන් සහ ඔබ සැම කෙරෙහි උපන් කරුණාවෙන් යුතුව
හැකිතාක් දුරට උන්වහන්සේගේ දේශනා විලාසයෙන් ම
ලිඛිත මාධ්‍යයෙන් සකස් කොට ඔබ අතට පිදීමකි.

සාකච්ඡාවක් ලිඛිතව සකස් කිරීමේදී, දේශනා විලාශය,
වචන උච්චාරණ විලාශය, ශ්‍රවණ තත්ත්වය, කාර්මික තත්ත්වය,
ආදී විවිධ ගැටලු හමුවන තැන් නීතිපතා විද්‍යමානවේ.

කෙසේ වුව ද වර්තමානයෙහි බොහෝ දෙනා නිබඳ විමසන
ආයතන නිරෝධය පිළිබඳව වූ ක්‍රම වේදය
බුද්ධ දේශනාව අශ්‍රැතවත් හුදී ජනයාට පැහැදිලි කර දීමේ
අරමුණෙන් අප ස්වාමිපාදයන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන්
කරන ලද මෙම දේශනය හොඳින් හදාරා පරිශීලණය කොට
සමාධිමත්වීමේ උත්සාහය ගන්නා මෙන් ඔබ සැමගෙන් ඉතා ඕනෑකමින්
ඉල්ලා සිටිමු.

අපි මුලින් කතා කරා, මේ ලෝකයේ යම් දුකක් උපදිනවා නම්, ඒ දුක හටගන්නේ කොහොම ද, දුක නැතිවෙන්නේ කොහොම ද කියන එක තමයි පෙන්නලා තියෙන්නේ. ඉතින් ඒක අපගේ ජීවිතයට ඉතාමත් වැදගත්. මොකද, අපි හැමෝම යටින් අවිච්ඡේදයෙන්, උඩින් නෙවසඤ්ඤාණාසඤ්ඤායතනය දක්වා මේ අතර සැරිසරන සියලු සත්ත්වයෝ ම දුකෙන් මිදෙන්න උත්සාහවත් වෙන අය යි. හැබැයි ඒ දුකෙන් මිදෙන පිළිවෙත් හැමෝ ම සම්මා නැහැ. කෙන කෙනා දුකෙන් මිදෙන්න විවිධ දේවල් කරනවා.

ඒ විවිධ දේවල් කරන අය අතර ඇතැම් අය නුවණින් කල්පනා කරලා දුකෙන් මිදෙන්න උත්සාහවත් වෙනවා. ඇතැම් අය දුකෙන් මිදෙන්න කියලා තව තවත් දුක් ගොඩවල් ම එකතුකර ගන්නවා. අපි බොහෝ අය, මේ සධම්මය නො දන්න, සත්පුරුෂයන් ඇසුරුකරලා නැති, සද්ධම්මයේ අකෝවිද වූ හැමෝම කරන්නේ, මේ දුකෙන් මිදෙන්න කියලා, තව තවත් දුක් ගොඩවල් ම එකතුකරගන්න එකයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ දේශනාවට අනුව, අපි මේතාක්, මේ අති දීඝි සංසාරයේ මේ විදියට දුක්විඳිමින් සැරිසරන්න හේතුව ත්, අපට දුකට හේතුවෙලා තියෙන්නේ ත්, දුකෙන් මිදෙන්න කියලා අපි මේ දරන උත්සාහය ම යි කියන එක නො දන්නාකම යි. අපි මේ සසරේ ඒ මේ අත ඇවිදින්නේ අන්න ඒ නො දන්නාකම නිසා ම යි.

ඒ නිසා අපි මනුෂ්‍යත්වයක් තුළ ලබාගන්නා ඉහළ ම ජයග්‍රහණය මේ ධර්මයත් ඉගෙනගැනීම යි. එයයි නිවැරදි තීරණය. අපි මනුෂ්‍යයින් වශයෙන් කළ යුත්තේ, මේ සම්මුති ලෝකයේ කටයුතු කරගන්නා ගමන් මේ සසරෙන් එතෙරවෙන්න මාවතක් ලැබිවිටි මොහොතේ, එයින් එල ප්‍රයෝජන ගැනීම යි. මේ ධර්ම මාර්ගය සුවසේ, පහසුවෙන්, නිදහසින්, අනුත්සාහයෙන් අධ්‍යයනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය සියලු වරප්‍රසාද අපට ලැබිලා තියෙනවා. මෙය දිව්‍ය ලෝකවල ඉන්න, බ්‍රහ්ම ලෝකවල ඉන්න අයට ත් වඩා, මනුෂ්‍යයන්ට විතරක් ලැබිලා තියෙන විශේෂ අවස්ථාවකුයි. මෙම අවස්ථාව නිරි තිරිසන් අයට කොහොමත් ලැබිලා නැහැ. ඉතින් අන්න ඒ නිසා අපි මේ ගැන නැවත මතක් කරේ, මේවා ඉතා වැදගත් කරුණු නිසා යි.

2021.09.11 0730 පැය.

ධම්මනියාමකාවය 12

2021.04.24 දින පවත්වන ලද දේශනය

නාමරූප පච්චයා සළායතනං (නිර්දේශ වර්ණනාව)

නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සම්බුද්ධසස

හොඳයි හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි. අදත් අපි සුපුරුදු පරිදි අපි මෙතෙක් කතාකරගෙන ආපු දේශනා මාලාවේ මේ පටිච්චසමුප්පාදය හෙවත් ධම්මනියාමකාවය යටතේ අද අපට කතාකරන්න තියෙන්නේ **නාමරූප පච්චයා සළායතනං** කියන පටිච්චසමුප්පාද අංගය පිළිබඳව යි.

ගියවර අපි **විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං** කියන මාතෘකාව දීඝීව කතාකරන්න යෙදුනා. ඒ අදාල ධර්මයන් පිළිබඳව හා ඒ වාගේ ම ඒ දේවල් අපි පරමාර්ථ ධර්මයන් හැටියට මතුවකරගෙන, අපේ සසර කෙටිකරගන්න ඒ දේවල් කොහොම ද යොදාගන්නේ, කියන එක විද්ශිතා පැත්තෙන් අන්තිම වශයෙන් අපි කතා කරා. ඒ දේශනාව බොහෝ අය නිතර ශ්‍රවණය කරනවා නම් ඉතාම වටිනවා. නැවත අපගේ විද්ශිතා ඥාන අලුත්කරගැනීම සඳහා යම් උපදෙස් කිහිපයක් ඒකේ දීලා තියෙනවා.

ඉතින් අද අපට කතාකරන්න තියෙන්නේ ඒ වාගේ ම වැදගත් මාතෘකාවක් - සමාජයක කියන දහම් පරියාය යි. මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ අංග සියල්ල, එකක් එකක් ගත්තහම, මේ හැම එකක ම නිවන්මග කුලුගන්වලා මතුකරන්න පුළුවන් හැම අංගයකින් ම න්‍යායයක් මතුකරලා, නිවන පෙන්නන්න පුළුවන් ආකාරයට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉතාමත් විචිත්‍ර ලෙස මේ පටිච්චසමුප්පාදය පෙළගස්වලා තියෙනවා. ඒ දහම් න්‍යායය මතුකරගත්ත කෙනාට මේ ඕනෑම එකක් හරහා නිවන් මග හෙළිපෙහෙළි කරගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා මේ හැම එකක් ම අපට ජීවිතයට බොහෝම වැදගත්වෙනවා. ඒ වාගේ ධර්මා වශයෙන් ඉගෙනගැනීම හා ඒ දේවල් ජීවිතයට ගලපාගැනීම, ඒ වාගේ ම ඒ දේවල් තුළින් අපේ කෙලෙස් දුරුකර ගැනීම සඳහා, කෙලෙස් ඇතිවෙන්නේ කොහොම ද, නැතිවෙන්නේ කොහොම ද කියන මේ කාරණා තමයි මේ අංග තුළින් අපගේ ජීවිතයට එකතුකරගත යුත්තේ.

ඒ නිසා බෞද්ධයන් වශයෙන්, හික්කුන් වහන්සේලා වශයෙන්, ඒ වාගේ ම මේ බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් වශයෙන් අපි හැමෝම මේ බුද්ධ සාසනයෙන් ලබාගන්නා අර්ථය වනුයේ ත්, ඒ වාගේ ම ඒ බුද්ධ සාසනයේ යෙදෙනවා කියලා කියන්නේ ත්, බුද්ධ සාසනය තුළ අපි බණ භාවනා කරනවා කියලා කියන්නේ ත්, ඒ දේවල් හොඳින් අධ්‍යයනය කිරීම, ඒවා ප්‍රායෝගිකව යොදා ගැනීම හා ඒ දේවල් තේරුම් ගැනීමට උත්සාහ දැරීම යි.

ඉතින් මේ විදියට මේ පටිච්චසමුප්පාදය පුරාවට ම තියෙන්නේ මේ නාම-රූප නමැති පරමාර්ථ ධර්මයන් මතුකරගෙන ඒවා අවබෝධ කරගැනීම යි. මේ පටිච්චසමුප්පාද න්‍යායය කියන එක, ඒ පරමාර්ථ ධර්මයෝ ම යම් යම් න්‍යායයන් ඔස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට මතුකරලා දීපු දහම් පරියායකු යි.

අපි මුලින් කතා කරා, මේ ලෝකයේ යම් දුකක් උපදිනවා නම්, ඒ දුක හටගන්නේ කොහොම ද, දුක නැතිවෙන්නේ කොහොම ද කියන එක තමයි පෙන්නලා තියෙන්නේ. ඉතින් ඒක අපගේ ජීවිතයට ඉතාමත් වැදගත්. මොකද, අපි හැමෝම යටින් අවිච්ඡේදයට, උඩින් නෙවසඤ්ඤාණාසඤ්ඤායතනය දක්වා මේ අතර සැරිසරන සියලු සත්ත්වයෝ ම දුකෙන් මිදෙන්න උත්සාහවත් වෙන අය යි. හැබැයි ඒ දුකෙන් මිදෙන පිළිවෙත් හැමෝ ම සම්මා නැහැ. කෙන කෙනා දුකෙන් මිදෙන්න විවිධ දේවල් කරනවා.

ඒ විවිධ දේවල් කරන අය අතර ඇතැම් අය නුවණින් කල්පනා කරලා දුකෙන් මිදෙන්න උත්සාහවත් වෙනවා. ඇතැම් අය දුකෙන් මිදෙන්න කියලා තව තවත් දුක් ගොඩවල් ම එකතුකර ගන්නවා. අපි බොහෝ අය, මේ සධම්මය නො දන්න, සත්පුරුෂයන් ඇසුරුකරලා නැති, සද්ධම්මයේ අකෝවිද වූ හැමෝම කරන්නේ, මේ දුකෙන් මිදෙන්න කියලා, තව තවත් දුක් ගොඩවල් ම එකතුකරගන්න එකයි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවට අනුව, අපි මේතාක්, මේ අති දීඝි සංසාරයේ මේ විදියට දුක්විඳිමින් සැරිසරන්න හේතුව ත්, අපට දුකට හේතුවෙලා තියෙන්නේ ත්, දුකෙන් මිදෙන්න කියලා අපි මේ දරන උත්සාහය ම යි කියන එක නො දන්නාකම යි. අපි මේ සසරේ ඒ මේ අත ඇවිදින්නේ අන්න ඒ නො දන්නාකම නිසා ම යි.

ඒ නිසා අපි මනුෂ්‍යත්වයක් තුළ ලබාගන්නා ඉහළ ම ජයග්‍රහණය මේ ධර්මයන් ඉගෙනගැනීම යි. එයයි නිවැරදි තීරණය. අපි මනුෂ්‍යයින් වශයෙන් කළ යුත්තේ, මේ සම්මුති ලෝකයේ කටයුතු කරගන්නා ගමන් මේ සසරෙන් එතෙරවෙන්න මාවතක් ලැබිවි මොහොතේ, එයින් එල

ප්‍රයෝජන ගැනීම යි. මේ ධර්ම මාර්ගය සුවසේ, පහසුවෙන්, නිද්‍රාකින්, අනුක්ෂාහයෙන් අධ්‍යයනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය සියලු වරප්‍රසාද අපට ලැබිලා තියෙනවා. මෙය දිව්‍ය ලෝකවල ඉන්න, බ්‍රහ්ම ලෝකවල ඉන්න අයටත් වඩා, මනුෂ්‍යයන්ට විතරක් ලැබිලා තියෙන විශේෂ අවස්ථාවකුයි. මෙම අවස්ථාව නිරි නිරිසන් අයට කොහොමත් ලැබිලා නැහැ. ඉතින් අන්න ඒ නිසා අපි මේ ගැන නැවත මතක් කරේ, මේවා ඉතා වැදගත් කරුණු නිසා යි.

අපි එහෙම නම් අපේ සුපුරුදු මාතෘකාවට යමු.

අපට කතා කරන්න තියෙන **නාමරූප පච්චයා සළායතනං** කියන අංගය පටිච්චසමුප්පාද විභව්‍යයේ උද්දේශ වශයෙන් මාතෘකා කරලා තියෙන්නේ **තත්ථ කතමං නාමරූපපච්චයා සළායතනං**: කියන එක **චක්ඛායතනං සොත්තායතනං ඝාතායතනං ජීව්හායතනං කායායතනං මනායතනං, ඉදං වුවච්ඡි නාමරූපපච්චයා සළායතනං** කියලා යි.

නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන්, නාමරූප නිසා, නාමරූප හේතුකොටගෙන, නාමරූප නිධානකොටගෙන, උපදින සළායතන මොනවා ද? සළායතන කියන්නේ ආයතන හය කියන එක යි. මොනවා ද ඒ ආයතන හය? චක්ඛායතන කියන්නේ ඇහැ, සෝත්තායතන කියන්නේ කන, ඝාතායතනය කියන්නේ නාසය, ජීව්හායතනය කියන්නේ දිව, කායායතනය කියන්නේ කය, මනායතනය කියන්නේ තමන්ගේ මේ විඥානය, සිත හෙවත් මනස තමයි මේ ආයතන හය.

මේවාට අපි ආධ්‍යාත්මික ආයතන කියලාත් නම් කරනවා. ධර්මයේ ඇතැම් තැන්වල මේ ආයතන දොළහක් වශයෙන් පෙන්නලා තියෙනවා. මෙකේ ආයතන හයක් වශයෙන්

පෙන්නලා තියෙන්නේ. නමුත් ඒවා පරියායක් වශයෙන් වක්ඛායතනය, හා එයට ගොදුරුවන රූපායතනය. මේ දෙක ම එකතුකරලා එක් ආයතනයක් හැටියට අරගෙන, ඒ දෙක ම එකක් හැටියට අරගෙන එතකොට දොළහ යි. ඒකට අදාල ගෝවර ආයතනයක් ගත්තහම ඡළායතන කියලා පරියායකින් කියන්න ත් පුළුවන්කම තියෙනවා. ඉතින් යම්කිසි තැනක වක්ඛායතනය ගත්තා නම්, එතැන රූපායතනය ත් ගත්තා හා වෙනවා. ඒ නිසා මෙතැන අතින් ආයතන, ඒ කියන්නේ බාහිර ආයතන කියන රූපායතන, සද්දායතන, ගජධායතන, රසායතන, ථෙට්ඨබ්බායතන, ධම්මායතන කියන මේ ආයතනය නො ගත්තත් ඒ දේවල් මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන ගැනීමෙන් ගත්තා හා වෙනවා.

ඒ නිසා මේ අපි මේ වක්ඛායතනය කියන්නේ, ඇහැ කියලා කිව්වහම අපි අද දකින මේ ඇහැ නෙවෙයි. ඇහැ කිව්වහම, වක්ඛායතනය කිව්වහම ඇස් රාශියක් තියෙනවා. බුද්ධ චක්ඛු, මාංශ චක්ඛු, සමන්ත චක්ඛු, ප්‍රසාද චක්ඛු කියලා මේ විදියට චක්ඛු කියන එකෙන් වක්ඛායතනය, චක්ඛු කියන වචනය ගත්තහම මේ විදියට බොහෝ ප්‍රභේදවලට යනවා.

ඒ අය ඔක්කෝගෙන් ම තෝරලා බේරලා මෙතැන වක්ඛායතනය කියන්නේ මොකක් ද කියන එක අපි තේරුම්ගන්න ඕන. **නාමරූප පච්චයා සළායතනං** කියන දහම් පරියායෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ නාමරූප නිසා උපදින ආයතන හය මොකක් ද කියන එක කේන්ද්‍රගතකරලා තියෙන්නේ කොතෙන්ටද කියන එක අපි ඉස්සරෝ ම වටහාගන්න ඕන. ඒ අනුව තමයි අපට ඒ පටිච්චසමුප්පාදය තේරුම්ගන්න වෙන්නේ.

මේ පටිච්චසමුප්පාදය පටන්ගන්නේ, **අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං** කියන මේ ධර්මාවයක් තුළ නිසා මෙතැන අපට මේ නිසාම යි මෙතැන ආයතන හය දක්වලා තියෙන්නේ. සෙසු ආයතන ගත්තහම, රූපායතනය, සද්දායතනය, ගත්තහම ඒවා අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙනුත් උපදින්න පුළුවන්. ඒ වාගේ ම සෘතු ආදී මේ දේවලිනුත් උපදින්න පුළුවන්. මොකද, මේ රූපායතන, සද්දායතන, ගන්ධායතන කියන මේ දේවල් බාහිරත් අපට මේ සත්ත්ව-පුද්ගල සන්තානවලින් තොරව ත් මේ ආයතන ලැබෙන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. නමුත් මේ අපට මාතෘකා කරගෙන එන්නේ මේ කාරණාව නිසා, **අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා** කියන තැනින් නිසා අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යවෙලා යම් ධර්ම ටිකක් උපදිනවා නම් ඒවා මේ සත්ත්ව-පුද්ගල හෙවත් චිත්ත සන්තානයක තමයි ප්‍රත්‍යවෙලා හටගන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

බාහිර වගේ ම මේ ආධ්‍යාත්මිකය තුළත් රූපායතන, සද්දායතන, වගේ ම. රූප, ශබ්දය, ගන්ධය, රසය, පොට්ඨබ්බය, කියන මේ දේවල් තියෙනවා.

ඉතින් ඒක අපි සාමාන්‍යයෙන් ඕලාරික වශයෙන් ඒ ආයතන පිළිබඳව කතාකරගත්තේ. ඉතින් මේක පිළිබඳව අපට ආයතන හඳුන්වලා තියෙන තැනක් තියෙනවා අපට ධර්මයේ, ආයතන විභවයේ. එතැන මේ විභවගප්‍රකරණයේ ආයතන විභවය ගත්තහම, ඒකේ ආයතන දොළොස් ආයතන හැටියට තමයි දක්වලා තියෙන්නේ. **ද්වාදසායතනානි: චක්ඛායතනං, රූපායතනං, සොත්තායතනං, සද්දායතනං, ඝාතායතනං, ගන්ධායතනං, ජීව්හායතනං, රසායතනං, කායායතනං, ථොට්ඨබ්බායතනං, මනායතනං, ධම්මායතනං.** ආදී වශයෙන් මාතෘකා තබලා තියෙනවා මේ විභවයේ මේ ආයතන ටිකම.

ඉතින් සූත්‍ර ක්‍රමයටත්, අභිධම්ම ක්‍රමයටත්, ඒ විභවිගප්‍රකරණයේ අපට මතුකරලා පෙන්නලා තියෙනවා.

එතකොට සූත්‍ර ක්‍රමයේ දී මේ ආයතන දොළහ දක්වලා, ඒක මේ ආයතනය දැනගත යුත්තේ, අධ්‍යනය කළයුත්තේ කුමක් සඳහා ද කියන එක සූත්‍ර ක්‍රමවලින් මතුකරලා පෙන්නලා තියෙන්නේ. ඉතින් අපි ඒකට තව පොඩ්ඩක් මේ අනික් සූත්‍රත් එක්ක ගත්තහම මේ ආයතන දොළහ පිළිබඳව යම් කිසි කෙනෙක් නො දන්නේ නම්, මේ ආයතන හය පිළිබඳව, දොළහ පිළිබඳව යම් කෙනෙක් නො දන්නේ නම්, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා වකඬු භික්ඛවෙ අජානං අපසසං, සොතං භික්ඛවෙ අජානං අපසසං, රූපං භික්ඛවෙ අජානං අපසසං, කියලා මේ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ඇහැ යම්කිසි කෙනෙක් දන්නේ නැතිනම්, දක්නේ නැතිනම්, ඔහු මේ දුක කෙළවර කරගන්නට අභව්‍ය යි කියලා දේශනා කරනවා.

ඒ වාගේ ම යම්කිසි කෙනෙක් මේ ආයතනයන්ගේ ඇතිවීමත්, නැතිවීමත් නො දන්නේ නම්, ඒ ආයතන ත්, ආයතනයේ කියන්නේ මොනවා ද, මේ ආයතනයන් හටගන්නේ කොහොම ද, මේ ආයතනයන් නැතිවෙන්නේ කොහොම ද කියා නො දන්නේ නම්, ඔහු මේ ශාසනයේ ශ්‍රමණයන් අතර ශ්‍රමණයෙක් හෝ නො වේ. බ්‍රාහ්මණයන් අතර බ්‍රාහ්මණයෙක් හෝ නො වේ. ශ්‍රාවකයන් අතර ශ්‍රාවකයෙක් හෝ නො වේ. ඔහු මේ බුද්ධ සාසනයේ උණුසුමවත් ලබලා නැති කෙනෙක් හැටියට ඇතැම් සූත්‍රවල බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නනවා.

ඊට හේතුව තමයි, යම්කිසි කෙනෙක් ඇස දන්නේ නැතිනම්, රූපය දන්නේ නැතිනම්, ඔහු ඒ ඇසේ ඇලෙනවා. ඒ ඇස “මම” කියලා ගන්නවා. රූපය “මම, මගේ” කියලා ගන්නවා.

එහෙම යම්කිසි කෙනෙක් ඇස “මම” කියනවා නම්, ඇස “මගේ” කියනවා නම්, රූපය “මම” කියනවා නම්, “මගේ” කියනවා නම්, ඒවා අපි තණ්හාවෙන් ආශාවෙන් ගන්නවා නම්, ඔහු ගන්නේ දුක් ගොඩක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, වකඛුං භික්ඛවෙ අභිනඤ්ඤි, දුක්ඛං සො අභිනඤ්ඤි. යො දුක්ඛං අභිනඤ්ඤි. අපරිමුතෙ 'තා සො දුක්ඛසමාති වදාමි. යමෙක් ඇහූ අභිනඤ්ඤය කරනවා නම්, ඔහු ඇහේ සතුටුවෙනවා නම්, රූපයේ සතුටුවෙනවා නම්, ඔහු සතුටුවෙන්නේ දුකේ යි. යම්කිසි කෙනෙක් දුකේ සතුටුවෙනවා නම්, ඔහු දුකෙන් මිඳෙනවා ද? ඔහු කවදාවත් දුකෙන් මිදිවිටි කෙනෙක් වෙන්නේ නැහැ. මේ වාගේ සතුටුවෙනවා නම්, දුකෙන් මිඳෙන්න උත්සාහවත් කරන කෙනෙක් වෙන්නෙත් නැහැ.

අපි හැමදා ම මේ ආයතන තුළ සතුටුවෙන අය යි. නමුත් මේ ආයතන තුළ සතුටුවීම තුළ, අප තුළ මොන තරම් දුක් ගොඩවල් ටිකක් රැස්වෙනවා ද යන බව අපි දන්නේ නැහැ. අපි මේ ජීවිතයේ යම්තාක් සෝක-පරිදේව-දුක්-දොම්නස් විඳිනවා නම්, මතු, අතීතයේ අපි මේ ඉපදෙමින් මැරෙමින්, යම්තාක් ජාති-ජරා-මරණ දුක් වින්දා නම්, නිරයේ, තිරිසන් ලෝකයේ, ප්‍රේත ලෝකයේ, ආදී මේ හැම තැනක ම දුක් වින්දා නම්, මේ හැම දුක්කට ම හේතුව මේ ආයතන පිළිබඳව නො දන්නාකම හේතුකොටගෙන මේ ඇහූ, මේ රූප, මේ කන, නාසය, “මම, මගේ” කියලා ගැනීම නිසා යි.

- මේ ඇහූ නිසා අපි කොයි තරම් නිරයේ උපදින්න ඇත් ද?

- මේ රූපය නිසා අපි කොයි තරම් නිරයේ උපදින්න ඇත් ද?
- මේ ඇහූ නිසා, මේ ඇහූට මූලාවෙලා, තණ්හා කිරීම නිසා අපි තිරිසන් සතුන්වෙලා මොන තරම් දුක් විඳිමින්, සා පිපාසාදී දුකකට පත්වෙමින් යන්න ඇත් ද?

ඉතින් අන්න මේ ආයතනයන්ගේ ඇත්ත ඕක තමයි. යථා ස්වභාවය ඒකයි. ඒ යථා ස්වභාවය නො දන්නාකොට කෙනෙක් ඒ ඇහූ නැවත, නැවත, ඇලුම් කරනවා නම්, “මගේ” කියනවා නම්, ආයෙත් අපි සතර අපාය ම යි ඇලුම්කරන්නේ. නිරය ම යි ඇලුම් කරන්නේ. ජාති-ජරා-මරණවලට ම යි ඇලුම් කරන්නේ.

අපි ජාති-ජරා-මරණවලට කැමැති නැතිවෙන්න පුළුවන්. අපායේ උපදින්න කැමැති නැතිවෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒක වහලා අපි, ඇහූට තණ්හා කරනවා කියන්නේ, රූපයට තණ්හා කරනවා කියන්නේ, ඒ වක්‍රාකාරව තණ්හා කරලා තියෙන්නේ ජරා-මරණවලට යි. මොකද, ජරා-මරණ කියන්නේ ඇහූ යි. ඇහූ ජරාවට පත්වෙන එකක්. මරණයට පත්වෙන එකක්. ඒ වාගේ ම ව්‍යාධියට පත්වෙන එකක්. ඇහූ නිසා දුක් දොම්නස් උපදිනවා. නිරය, තිරිසන් ලෝකය ආදී හැම තැන්වල ම අපි දුක් විඳින්නේ ඇහූ නිසා, කන නිසා, මේ ආයතන නිසා යි.

නුවණ තියෙන කෙනා රූපයට තණ්හා කරොත්, එයා දන්නවා එයා මේ ජරා-මරණයට යි තණ්හා කරලා තියෙන්නේ කියලා. අපි මේ වඩන්නේ ජරා-මරණ කරා යන මාගීයක් නේද, නිරයට යන මාගීයක් නේ ද, කියන එක ඔහු වටහාගන්නවා. වටහාගෙන, ඔහු ඒ ඇහේ යථා ස්වභාවය අවබෝධ කරගන්නවා. ඒ ඇහේ කළකිරෙනවා. රූපයේ කළකිරෙනවා.

අන්න එදාට තමයි, ඔහු මේ ජරා-මරණාදී සියලු සතර අපායේ දුක්වලින් මිදෙන මාවතට පැමිණෙන්නේ.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා සූත්‍ර ක්‍රමයේදී අපට මේ ඇස කියන එක අපි දැනගත යුත්තේ ඇයි? අවබෝධකරගත යුත්තේ ඇයි? ඒ යථා ස්වභාවය මොකක් ද කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නනවා, **වකඛුං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තං** මේවා අවබෝධකරගත යුතුයි. අනිත්‍ය යි. දුක් යි. අනාත්ම යි කියන එකයි මේ වායේ ස්වභාවය. මේවා අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම කියන ස්වභාවයෙන් යුක්ත යි. ඒ වාගේ ම රූපය අනිත්‍යයි, දුක්ඛ යි, විපරිණාම ස්වභාවයෙන් යුක්ත යි. හැම වෙලාවේ ම මේක විපරිණාමයට පත්වෙනවා. අන්‍යාකාරයට පත්වෙනවා. එක විදියකට තියෙන්නේ නැහැ. ඒ වාගේ ම ශබ්දය, ගන්ධය, රසය කියන මේ ආයතන දොළහ ම අරගත්තහම, මේ ආයතන දොළහට ම පෙන්නලා තියෙන පොදු ලක්ෂණයක් තියෙනවා. ඒ පොදු ලක්ෂණය තමයි, අනිත්‍යබව, දුක්ඛව, අනාත්මබව, විපරිණාම ස්වභාවයෙන් යුක්තබව කියන එක. මේ ඔක්කෝගේ ම, මේ හැම එකක ම තියෙන, පොදු ලක්ෂණය ඒක තමයි.

ඒ නිසා අපි මේ කිසිදු ආයතනයකටවත් ඇලෙන්න යුතු නැහැ. සුදුසු නැහැ. මොකද, මේක නම්, මේ ආයතනය නම් හොඳ නැහැ, මේ ආයතනය හොඳයි කියලා ගන්න බැහැ. මේ දොළොස් ආයතනයන්ගේ ම පොදු ලක්ෂණයක් තමයි මේ අනිත්‍යබව, දුක්ඛව හා අනාත්මබව. මේ ආයතන ඉගෙනගතයුත්තේ මෙන්න මේ ලක්ෂණ මතුකර ගන්න යි කියන එක යි බුදුරජාණන් වහන්සේ සූත්‍ර ක්‍රමයෙන් අපට පහදලා දෙන්නේ. මේ ලක්ෂණ කෙනෙක් නො දැක්කොත් තමයි ඒවා කෙරෙහි ඇලෙන්නේ, බැඳෙන්නේ.

ඉතින් ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ආයතන හය තුළ තියෙන මේ ලක්ෂණ පෙන්නනකොට විවිධ ක්‍රමෝපායයන් උපයෝගී කරගත්තා. අපි මේවාට ඇලුම්කරලා මේ සංසාරයේ යන්නේ මේ ලක්ෂණ නො දැකීම නිසා යි.

ඇයි මේ ලක්ෂණ නො දකින්නේ? මේ ආයතනයන්ගේ කුමණ දෙයක් නො දැකීමෙන් ද මේ ලක්ෂණ අපට වැහිලා තියෙන්නේ කියන එකත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නලා දෙනවා. අපි ඒකත් කතාකරමු.

ඒ වාගේ ම ඉස්සරෝම මේ ආයතනයන්ගේ ලක්ෂණ, ආයතනයත්, ආයතනයන්ගේ -මේවා ධර්මි-, චක්ඛායතනය, සෝතායතනය, ඝාණායතනය, ජ්විහායතනය ආදී මේ දොළොස් ආයතන ගත්තහම, ඒවා කියන්න පුළුවන් අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම ධර්ම කියලා. ඔයිට ඉස්සෙල්ලා මම මේක කතාකරලා තියෙනවා. ඒක හොඳ සිදුම්, ගැඹුරු තැනක්. එතකොට අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම වන ධර්ම ටිකක් තමයි මේ ආයතන දොළහ කියලා කියන්නේ.

අනිත්‍ය ලක්ෂණ වෙන එකක්. අනිත්‍ය ධර්ම තව එකක්.

ඒක ඔබට මම ඔයිට ඉස්සෙල්ලා කතාකරලා තියෙනවා. අනිච්චානුපස්සනා කියන දේශනාවල මම මේක මතුවරා. ඉතින් ඒ නිසා ඇහැ-කන-නාසය-දිව ආදී මේ දොළහ කියන්නේ අනිත්‍ය ධර්ම ටිකක්. මේ අනිත්‍ය ධර්මයන්ගේ තියෙන ලක්ෂණ එක පාර ම කෙනෙකුට මතුවරගන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. මේ ලක්ෂණවලින්, අනිත්‍ය ලක්ෂණය, දුක්ඛ ලක්ෂණය ආදිය බොහෝවිට බුද්ධ සාසනයෙන් බැහැර අයත් යම් යම් ප්‍රමාණවලින් කතාකරලා තියෙනවා. දැනගෙන තියෙනවා. ඒ වාගේ ම බුද්ධ සාසනයෙන් බැහැර අපේ බුදුරජාණන් වහන්සේ

මහා ප්‍රඥාව ඇතිව, මේ ස්වරහංග ආදී තාපස වෙලා උපදින කාලයේ, ඒ වාගේ ම ඔය කියන තවත් උම්මග්ග ජාතකයේ මහෙෂ්වර පණ්ඩිතයන් වාගේ වෙලා, ඒ වාගේ උපදින කාලවල, මේ අනිත්‍ය-දුක්ඛ ලක්ෂණ මතුකරලා පෙන්නුවා. ඒ කාලයේත් බුදුරජාණන් වහන්සේ බෝසත් කාලයේ බණ කිව්වා. නමුත් ඒ කාලයේ ත් බුදුවීමට පෙර කිසි කෙනෙකුට මේ අනාත්ම ලක්ෂණය මතුකරලා දෙන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. ඒක ඉතා ම සියුම් එකක්.

ඒ ලක්ෂණය මතුකරලා දෙන්න පුළුවන්කම තිබුණා නම් මාගී එල ලාභීන් බිහිවෙනවා, බුද්ධ සාසනයෙන් බැහැර ත්. ඒ වාගේ ම මේ අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම කියන අනිත්‍ය ලක්ෂණය, දුක්ඛ ලක්ෂණය, ඒක මනාකොට අර්ථවත් වෙන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ, අනිත්‍ය ලක්ෂණය දකිනවා, බැහැර අයත්. පෘතග්ජනයාත් දකිනවා. බෞඨයන් වශයෙන් මේ ධර්මය සියුම්ව අධ්‍යයනය නො කරපු අයත් අනිත්‍ය ලක්ෂණය, දුක්ඛ ලක්ෂණය, දකිනවා. නමුත් අනාත්ම ලක්ෂණය, අනාත්ම බව, ඒ කියන්නේ මේක සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් තොරයි කියන ලක්ෂණය නො දැකීම නිසා මේ අනිත්‍ය ලක්ෂණය, දුක්ඛ ලක්ෂණය, අවිද්‍යාවෙන් යුක්තවෙලා තියෙනවා. මෝහයෙන් යුක්තවෙලා තියෙනවා. ඇයි අනාත්මය නො දකින නිසා. අනිත්‍යය දකින්නේ යම් දෙයක, යම් පුද්ගලයකුගේ යි. ගෙවල් දොරවල්, යාන වාහන, ඉඩ කඩම්, සත්ත්වයෝ, පුද්ගලයෝ, ඔය වාගේ තමයි අනිත්‍යය දකින්නේ. ඒ නිසා යම් ප්‍රමාණයක කෙලෙස් යටපත්කරගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. නමුත් කවදාවත් මාගී එල ලබන්න බැරි මේ අනිත්‍ය ලක්ෂණය, දුක්ඛ ලක්ෂණය තුළ අනාත්ම ලක්ෂණය ගැබ් නො වන නිසා. ඒ නිසා මේ අනාත්ම ලක්ෂණය කියන එක අවබෝධකරගැනීම අත්‍යාවශ්‍ය කාරණාවක්. ඒ නිසා ඒ අනාත්ම ලක්ෂණය තුළින්

ම යි අනිත්‍ය දුකඛ මතුකරගත යුත්තේ. ඒ නිසා යි මම හැම වෙලාවේ ම, භාවනා කමිස්ථාන දෙනකොට මේ අනිත්‍ය, දුකඛ ලක්ෂණ මතුකර ගතයුත්තේ සම්මුතිය බිඳගෙන බව මතු කරන්නේ. පරමාර්ථ ධර්මයෝ අපි මතුකර ගන්නකොට, සත්ත්ව-පුද්ගල භාවයෙන් එහා ගියපු, සම්මුතියෙන්, ප්‍රඥප්තියෙන් එහා ගියපු තැනකින් අපි මේ ධර්ම දකින්න ඕනේ කියලා අපි හැම වෙලාවේ ම විග්‍රහකරන්නේ අන්න ඒ නිසා යි. ඉතින් අන්න ඒ කාරණාව නිසා මේ අනාත්ම ලක්ෂණය මේ ආයතන තුළින් මතුකරගැනීම වටිනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ නිසා දේශනා කරනවා, බැහැර ඉන්නා අයට මේ අනිත්‍ය, දුකඛ ලක්ෂණ ප්‍රකට යි. සාමාන්‍යයෙන් අපට මේ විභවග අට්ඨකතාවේ පෙන්නනවා, ඇතැම් අය අනිත්‍ය ලක්ෂණය, දුකඛ ලක්ෂණය, කියන එක බොහෝ විට එයාලාට මතුකරනවා. හදිස්සියේ මොනවා හරි දෙයක් කැවුණහම, බිඳුනහම, “අනිත්‍ය යි” කියලා කියනවා. විභවගයේ අට්ඨකතාවේ පෙන්නනවා, තැටියක්, කෝප්පයක් හෝ කිසිදෙයක් අතින් ගිලිහී වැටුන විට හෝ අනිත්‍ය යි කියයි. මෙසේ අනිත්‍යය ප්‍රකට වේ. ඒ වාගේ ම ශරීරයේ කටු, බිබිලි, නැගුනුවිට, කනු කටු ඇනුනුවිට හෝ දුක යි දුක යි කියලා ස්වභාවයෙන් ම කියනවා. මොනවා හරි දෙයක් බිඳුනහම අනිත්‍ය යි, අන්න අනිත්‍ය වෙලා ගියා කියලා, මේක මේ ප්‍රකට යි කියලා කියනවා. සාමාන්‍ය සම්මුති වශයෙන් හරි ප්‍රකට යි. මෙසේ දුකත් ප්‍රකට යි.

අනාත්ම ලක්ෂණ අඳුරු යි, අප්‍රකට යි, අවිභූත යි. දැනගැනීමට අපහසු යි. දැක්වීමට අපහසු යි. පැහැවීමට අපහසු යි. බුදුවරු නැතිනම් අනාත්ම ලක්ෂණය නො පෙනෙන්නේ ය. බුද්ධෝත්පාදයේ පෙනේ. මහත් සාධි ඇති, මහත් ආනුභාව

ඇති තාපස පරිබ්‍රාජකයෝ ද, සවරහඬිස ස්ථවිර ආදීහු ද අනිත්‍ය දුක්ඛ දැකීමට සමත්වෙති. අනාත්ම දැකීමට අසමත් වෙති. පැමිණි පිරිසට අනාත්මය දේශනා කිරීමට ඔවුන්ට හැකි වේ නම්, පැමිණි පිරිස මාගීඵල අවබෝධ වන්නේ ය. අනාත්ම ලක්ෂණය පැවැසීම අත් කිසිවකුට විෂය නො වේ. සච්ඡෙ බුදුවරයන්ට ම විෂය වේ. මෙසේ මේ අනාත්ම ලක්ෂණය අප්‍රකට නිසා ම ශාස්තෘන් වහන්සේ අනාත්ම ලක්ෂණය දක්වන්නේ අනිත්‍යයෙන් හෝ දුක්ඛයෙන් හෝ අනිත්‍ය-දුක්ඛ කියන මේ දෙකෙන් හෝ මේ අනාත්මය මතුකරලා පෙන්නන්න ශාස්තෘන් වහන්සේ උත්සාහ දැරුවා කියලා කියනවා.

හරි රසවත් ඒ අධිකථාවේ විග්‍රහය. විභවගප්‍රකරණයේ ආයතන විභවගය යටතේ තියෙන අටධිකථාව ඔබට බලන්න පුළුවන්. මම ඒකේ සිංහල පරිවර්ථනය විතර යි කියන්නේ මේ මොකද, මේක අපට කාලය වටින නිසා.

ඉතින් ඒකේ අපට උපමාවක් වශයෙන් පෙන්නන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කොහොමද මේ අනිත්‍යානුසාරයෙන් අනාත්මය ප්‍රකට කරලා පෙන්නාපු අවස්ථා අපට රාශියක් හම්බවෙනවා සූත්‍ර පිටකයේ ඡවක්ක සූත්‍ර යේ මේ වාගේ ගත්තහම, ඒකේ පෙන්නනවා. දොළොස් ආයතනයේ අනිත්‍ය ලක්ෂණය. සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ අනාත්ම ලක්ෂණය දක්වන්නේ අනිත්‍ය වශයෙන් හෝ දක්වති. දුක් වශයෙන් හෝ දක්වති. අනිත්‍ය-දුක්ඛ වශයෙන් හෝ දක්වති කියලා, ඇස ආත්මය යි යමෙක් කියයි නම්, එසේ නො වේ. ඇයි? ඇසේ ඉපදීමක් හා අභාවයක් පැනෙනවා. අපට ඇසේ ඇතිවීමක්, නැතිවීමක් පෙනෙනවා.

දැන් මේ රූපය ආත්මය යි කියන්නේ, ඕක හොඳට පෙනෙන්නේ මේ ශබ්දය තුළින්, කය තුළින් මේවා හොඳට ප්‍රකට වෙනවා. යමෙක් මේ ශබ්දය ආත්මයි කියලා ගන්නවා නම්, ඒකේ ඇතිවීමත්, නැතිවීමත් ප්‍රකටවෙලා. මේ ශබ්දය හට ගන්නබව, නැතිවෙනබව පෙනෙනවා. ඉතින් ඒ විදියට තමයි මේ රූපය. ඇස කියන එකත් ඔය න්‍යාය ම යි. අපට වටහාගන්න බැරි දේ වටහාගන්න පුළුවන් දේ අනුසාරයෙන් ඒක අපි ආරෝපණය කරගන්නනවා.

ඒ විදියට මේ ඇසේ ඉපදීමක් අභාවයක් පෙනෙනවා නම්, එතකොට යමක් ඉපදීමිභාවයක් පැනෙනවා නම්, ඉපදීමක් බිඳීමක් පැනෙනවා නම්, ඇස ආත්ම යි කියපු කෙනාට, ඔහුට හිතාගන්න වෙනවා, ‘මගේ ආත්මය ඇතිවෙන, නැතිවෙන එකක්’ කියලා. වරෙක උපදිනවා. වරෙක නැතිවෙනවා. වෙන එකක් උපදිනකොට තව එකක් නැතිවෙනවා.

ඇස ආත්ම යි නම් එතකොට මේ ඒක නැතිවෙලා කන උපදිනකොට “කන මම” කියලා හිතනවා. එතකොට මේ ආත්ම හයක් තියෙනවා ද කියලා හෝ ගන්න වෙනවා. එතකොට එක ආත්මයක් නැතිවුණොත් තව ආත්මයක් නැතිවෙනවා ද? කියලා මේ විදියේ අදහසකට එන්න වෙනවා, යම්කිසි කෙනෙක් ඇස ආත්මයි කියලා ගන්නවා නම්. ඇයි? ඇසේ හටගැනීමක් විඳීමක් පෙනෙනවා.

අන්න ඒ නිසා මහණෙනි, ඇස ආත්ම වශයෙන් නො ගතයුතු යි. ආත්ම වශයෙන් නො ගතයුතු යි කියලා මේ අනිත්‍ය ලක්ෂණයෙන්. අනිත්‍ය ලක්ෂණයේ මේ හටගැනීමක් බිඳීමක් පෙනෙනවා කියන අනිත්‍ය ලක්ෂණය යි. අන්න අනිත්‍ය ලක්ෂණය අනුසාරයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ අනාත්මය

ප්‍රකට කරලා පෙන්නුවා. අර අප්‍රකට අනාත්මය ප්‍රකට කරලා පෙන්නුවා.

ඒ වගේ ම කොහොම ද මේ දුක්ඛ ලක්ෂණය පෙන්නලා තියෙන්නේ? අනත්ත ලක්ඛණ සූත්‍රයේ¹ එහෙම පෙන්නනවා. මහණෙනි, රූපය ආත්මයි නම් මේ රූපය ආබාධ පිණිස පවතිනවා ද. නෑ. ඇයි? රූපය ආත්මයි කියලා කියන්නේ මොකක් ද? ‘මේ රූපය මෙසේ වේවා. මේක මට ඕනෑ විදියට පවතින්න ඕනේ’ කියලා මේ ගැනීම නේ ආත්මයි කියලා කියන්නේ. එතකොට දැන් අපේ රූපය ආත්ම යි නම් අපි කල්පනා කරනවා නේ, ‘මේක මේ විදියට ම තියෙන්න ඕන. මේ විධියට නො වෙන්න ඕන’.

නමුත් ඒ විදියට තියෙන්නේ නැහැ. **රූපං භික්ඛවෙ අනත්තං. තස්මා රූපං ආබාධාය සංවත්තති.** රූපය අනාත්ම නිසා තමයි මේ රූපය ආබාධ පිණිස පවතින්නේ. මේ රූපය මෙසේ වේවා. මේ රූපය මෙසේ නො වේවා කියලා මේ රූපයෙන් ලබන්න බැහැ. **එවං මෙ රූපං හොති. එවං මෙ රූපං මා අහොසි.** කියලා එහෙම ලබන්න බැහැ. ඇයි ඒ? මේ රූපය අනාත්ම නිසා යි. ඉතින් ඒ නිසා මහණෙනි, මේ රූපය ආබාධ පිණිස පවතිනවා නම් දුක පිණිස පවතිනවා නම්, මේ රූපය ආත්ම යි කියලා ගන්න එපා කියලා ඔන්න දුකට පරියායෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ අනාත්මය පෙන්නුවා.

ඒ වාගේ ම ඇතැම් වෙලාවකට බුදුරජාණන් වහන්සේ ගොඩක් සූත්‍රවල මේ අනිත්‍ය දුක්ඛ දෙක ම අනුසාරයෙනුත් පෙන්නනවා. මහණෙනි, රූපය නිත්‍ය ද, අනිත්‍ය ද? අනිත්‍ය යි ස්වාමීනි. යමක් අනිත්‍ය යි නම් ඒක දුක යි ද, සැප යි ද?

¹ 2500බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටකය - සංයුත්ත නිකාය (3) – 136වැනි පිටුව.

ස්වාමීනි, දුක යි. මහණෙනි, යමක් අනිත්‍ය යි නම්, දුක යි නම්, ඒක “මම, මගේ” කියලා ගන්න සුදුසු ද? කියලා ඔබ කොතෙකුත් මේ සූත්‍ර පරියාය අහලා ඇති.

මේ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ අනිත්‍ය, දුකට කියන දෙකෙන් ම මේ අනාත්මය ප්‍රකට කරලා පෙන්වලා තියෙනවා. ඉතින් ඒ නිසා මේ අනිත්‍ය දුකට අනුසාරයෙන් අනාත්මය ප්‍රකට කිරීම, මේ කියන එක තුළත්, අපට මේ අනාත්ම ලක්ෂණය අවබෝධකරගැනීම ඉතා වැදගත්. ඒ වාගේ ම මේ අනාත්ම ලක්ෂණය තුළින් මේ අනිත්‍ය දුකට ලක්ෂණ දෙකක් මතුකරගන්න වෙන්නේ. ඇයි මම මේ අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම කියන ලක්ෂණ පිළිබඳව වැඩිපුර කතාකරන්නේ? මේවා තමයි විමුක්ති මුඛ කියලා ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ. මිඳෙන මාවතවල්, මේ අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම කියන්නේ මිඳෙන චාර තුනක්. ඉතින් මේ ලක්ෂණ තුන යම්කිසි කෙනෙක් හරියට අවබෝධ කරගත්තේ නැතිනම්, කොච්චර වියායක්, කොච්චර උත්සාහයක් කරත් ඉන් මිඳෙන්න බැහැ. මොක ද මේ අනුසාරයෙන් ඉන් මිඳෙන්නේ. ඒ නිසා මේක වැදගත්. ඒ නිසා මේ ලක්ෂණ තුන හරියට මතුකරගන්න ඕන.

මේ ලක්ෂණ තුන වෙන එකකට ආරෝපණය කරොත් ඒත් මිඳෙන්නේ නැහැ. පිරිසිදු පරමාර්ථ ධර්මයන් තුළින් ම මේවා දකින්න ඕන. ඒ නිසා තමයි මේ අනිත්‍ය ධර්ම හා අනිත්‍ය ලක්ෂණ කියලා ධර්මය දෙකට බෙදුවේ. ඒ දෙක වෙන්කරගත්තොත් තමයි අපට මේක හරියට පිරිසිදු කරගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. අනිත්‍ය ධර්ම කිව්වහම ස්කන්ධ පඤ්චකය ගත්තහම, අනිත්‍ය ධර්ම ටිකක්. දොළොස් ආයතන ගත්තහම අනිත්‍ය ධර්ම. එතකොට ධර්ම කියනකොට අපට මේ “මගේ ඇහැ, මගේ කන” කියලා එහෙම නෙවෙයි. එතැන ධර්ම කියලා

ගත්තහම පිරිසිදු සත්ත්ව-පුද්ගල නොවුණු ධර්ම ටිකක් තමයි අපට හම්බවෙන්නේ. ආයතන වශයෙන් ගත්තත්, ස්කන්ධ වශයෙන් ගත්තත්. එතකොට ඒ ධර්මවල තියෙන ලක්ෂණ තමයි, හටගෙන බිඳෙනබව, හටගත්ත සැනින් බිඳිලා යන බව. ආකාර විකාර වෙන බව මේ ධර්මවල තියෙන ලක්ෂණ ටිකක්.

යම්කිසි කෙනෙක් මේ ආයතන ටික, මේ ධර්ම ටික දැකලා ඒ ධර්මයන් නේ අපි “මම මගේ” කියලා ගන්නේ. ඒ නො ගැනීම වළක්වන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ මේවායේ ලක්ෂණ ටික පෙන්නනවා. ලක්ෂණ ටික පෙන්නුවහම එයාට ඇහැ “මම” කියලා ගත්තොත් එයාට ඇතුලතින් නුවණක් එනවා මේ ඇහැ “මම” කියන්න බැහැ. ඇයි? මේ ඇහැ අනිත්‍ය යි. මේ ඇහැ දුක යි. මේ ඇහැ ආකාර විකාර වෙන එකක්. මේ ඇහැ කියන එක ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත එකක්. මම ඇතිකරගත්තු එකක් නෙවෙයි. මේ ඇහැ හටගත්ත සැනින් බිඳිලා යන, ආකාර විකාර වෙන, දෙයක් කියලා ඇහැ පිළිබඳව නුවණ ඔහුට උපදින කොට ඒක ඔහු “මම මගේ” කියලා ගන්න යන්නේ නැහැ. එහෙම ගත්තොත් වෙන්නේ මෙන්න මෙහෙම දෙයක් කියලා එයාට ඒ නුවණ පහළවෙනවා.

ඉතින් අන්න ඒ කාරණා මතුකරගන්න යි අපි මේ ආයතන ඉගෙනගන්නේ.

මේකේ තව කාරණාවක් කියන්න තියෙනවා. ඒකත් කියලා අපි මේ ආයතනයන් පිළිබඳව දැනුමට අපි තව ටිකක් විග්‍රහකරගනිමු.

මම මුලින් මතක්කරා මේ ලක්ෂණ, අනිත්‍ය ලක්ෂණ, අනිත්‍ය ධර්ම කියන ඒවා, අපි හොඳාකාරව තේරුම් ගතයුතු යි. මම

හිතන්නේ ඒක තේරෙනවා. එතකොට මේ දෙක අනිත්‍ය ලක්ෂණය, අනිත්‍ය ධර්මයට ආරෝපණය කරලා බැලිය යුතු යි.

එතකොට තමයි අපි ඒ ධර්මයේ කළකිරෙන්නේ. ලක්ෂණයේ නෙවෙයි; ඒ ධර්ම තුළ යි කළකිරෙන්නේ. අපිට ඇහෙයි කළකිරෙන්න ඕන ඇහෙයි, අනිත්‍ය ලක්ෂණයේ නෙවෙයි. අනාත්ම ලක්ෂණයේ, දුක්ඛ ලක්ෂණයේ නෙවෙයි කළකිරෙන්න ඕන. ඒ ධර්මයෙයි කළකිරෙන්න ඕන. මොකද අපි ඇලුනේ ඒ ධර්මයට නිසා යි. ඇහැට යි ඇලුනේ. ඒකේ තියෙන ලක්ෂණයට නෙවෙයි ඇලුනේ. ඉතින් ඒ නිසා අපි මේක ආරෝපණය කරලා බලලා කළකිරෙන්නේ ඒ ආයතන, ධාතු, ස්කන්ධයන්ගේ තමයි අපි කළකිරීම ඇති වෙන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා මේ ලක්ෂණ වැහිලා තියෙන්නේ මොකෙන් ද කියලා අපට ඒ විභවිස අට්ඨකතාවේ ම පෙන්නනවා.

ඒ පෙන්නන්නේ මේ අනිත්‍ය ලක්ෂණය වැහිලා තියෙන්නේ මේ ස්කන්ධයන්ගෙනුයි. නාම-රූප ධර්මයන්ගේ උදය-වැය කියන කාරණාව නො දැකීම නිසා, ඇතිවීම-නැතිවීම කියන මේක නො පෙනීම නිසා, මේවා නිත්‍ය යි කියලා අපි ගන්නවා. ඒක නිසා රූපය නිත්‍යයි කියලා හැම වෙලාවේ ම අපි ගන්නවා නේ. දැන් ඇහෙන්න අපට පෙනෙන රූපයක් දිහා ම හැම වෙලාවේ ම අපි තියෙන රූපයක් දකිනවා කියන සංඥාව තමයි අපට එන්නේ. තියෙන කෙනෙක්, ඉන්න කෙනෙක්, තියන කෙනෙක් දකිනවා. අතීතයේ ත්, අනාගතයේ ත්, වර්තමානයේ ත් ඔය විපල්ලාසය ම යි අපට තියෙන්නේ. “තියෙන දේ ම යි දැක්කේ. තියෙන දේ දකිනවා තියෙන දෙයක් දකින්නේය” කියන තුන් කාලයෙන් ම අපට තිත්‍ය සංඥාව බැසගෙන තියෙන්නේ රූපයේ ඇතිවීම නැතිවීම නො පෙනෙන නිසා යි. නමුත් මේ රූපය හැම වෙලාවේ ම ඇතිවෙමින්, නැතිවෙමින්

පවතින ධර්මතාවයක්. අපට ඒක ඒ රූපයෙන් බලාගන්න අමාරු යි. ඒ නිසා අපට ඊට මෙහා ඕලාරික, ශබ්දය හරහා, කය හරහා, කායායතන, ථොට්ඨබ්බායතන, රසය, ගන්ධය, සිතේ ස්වභාවය, මේ වගෙන් මේ හටගැනීම නැතිවීම හොඳාකාරව අපට ප්‍රකටකරගන්න පුළුවන්. මේ උදය-වැය කියන එක හොඳට, “අනේ මේ ශබ්දය බිඳිලා යන එකක්. පෙර නො තිබීම හටගන්නා එකක්” කියලා දැක්කා ම, අන්න ටික ටික, ටික ටික එයාට අනිත්‍ය ලක්ෂණය මතුවෙන්න ගන්නවා. ඒ අනිත්‍ය ලක්ෂණය වැහිලා තියෙන්නේ උදය-වැය නො දැකීම නිසා යි. ඒ නිසා, එයා මේ උදය-වැය නො දැකීම නිසා අනිත්‍ය ලක්ෂණය අප්‍රකට යි කියලා ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා.

මේ වරින් වර අපව පෙළන මේ දුක, දුක්ඛ ලක්ෂණය අපට ප්‍රකට නැහැ. එය ඉරියව් වලින් වැහිලා තියෙනවා කියනවා. දුක්ඛ ලක්ෂණය නිතර පෙළීමෙන් මෙනෙහි නො කිරීමෙන්, නිතර පෙළෙනබව මෙනෙහි නො කිරීම නිසා, අනවබෝධය නිසා ඉරියව් වලින් වැසී ඇති යි කියලා අට්ඨකථාවේ පෙන්නවා.

හැම වෙලාවේ ම අපි බැලුවොත්, එහෙම වාචිවෙලා ඉන්නකොට ටිකක් වෙලා වාචිවෙලා ඉන්න කොට අපට මේ එක විදියකට තියාගෙන ඉන්න බැහැ අපට. දුක වේදනාව එනවා. දැන් අපි, ‘අනේ මේ ඉරියව්ව දුකක්’ කියලා ඒ දුක මෙනෙහි කරන්නේ නැතුව, අපි නැවත හිටගන්නවා හෝ ඇවිදිනවා. මේ විදියට අපි හැම වෙලාවේම දුක ඉරියව්වලින් වහගන්නවා. නිදාගෙන ඉන්නකොට හැම වෙලාවේ ම නිදාගන්න බැහැ. ඒක එපා වෙනවා. එතකොට අපි නැගිටිනවා. අපි ඇවිදින්නේ, ඒක ‘සැපයි’ කියලා හිතලා යි. නමුත් ටිකක් වෙලා යනකොට ඒක එපා වෙනවා. එතකොට අපි

වාඩ්වෙනවා. ඒ විදියට මේ අපි, ‘සැපයි, සැපයි’ කියලා හිතෙන හැම එකක් ම මොහොතින් මොහොත අපව පෙළීමට පත්වෙනවා. ඉතින් ඒ පෙළීම මෙනෙහි කරන්නේ නැතුව, ඒ පෙළීම වෙනුවට අපි ඉරියව්ව මාරුකරන කොට අන්න අර දුක්ඛ ලක්ෂණය අපට අප්‍රකට වෙනවා. ඒ නිසා ඒ පෙළීම මෙනෙහි නො කිරීම නිසා ඉරියව්වලින් මේ දුක්ඛ ලක්ෂණය වැහිලා තියෙන්නේ. මේ දුක්ඛ ප්‍රකට වෙන්නේ නැත්තේ අන්න ඒ නිසා යි.

ඒ අපට පෙනෙන දුක් යි.

තව ඒ වාගේ ම අපට අනාගත දුක්, ඒ වාගේ ම අතීත දුක්, ඒවා ගත්තහම ඒ දුක්ඛ ලක්ෂණය යි නූපන් දුක්ඛ අපට උරුමවෙලා තියෙන්නේ. ඒ දුකෙන් අපි තවම යුක්තයි කියලා මම ඔයිට ඉස්සෙල්ලාත් දේශනාවලදී මතක් කළා.

අද අපි සෝවාන් නො වුණොත්, සතර අපායේ නිරි සතෙක් වෙලා, ප්‍රේත ලෝකයේ, ඒ වාගේ ම නිරිසන් අපායේ නිරිසන් සතෙක් වෙලා උපදින දුක්ඛ තියෙනවා නම් ඒ දුකෙන් අපි යුක්ත යි. ඇයි? අපට එතැන උපදින හේතු ටික තියෙන තාක් කල් අපි ඒ දුකෙන් යුක්ත යි. මම ඔයිට ඉස්සෙල්ලාත් මතක් කරලා තියෙන්නේ, අපි ජරාවට පත්වෙලා නැතිවුණාට අපි ජරා දුකෙන් යුක්ත යි. දැන් ඒක නෑ.

ඒ නිසා ඒ විදියට ගත්තහම ඒ දුක්ඛ අපට ඒ විදියට පුළුල්ව ඒ දිහා බලන්න පුළුවන්, දුක්ඛ ලක්ෂණය. මම ඒක මතු කරේ, මේ ඇතැම් බොහෝ අය ඒ මට මතක්කරලා තියෙන එකක් මේ දුක්ඛ ලක්ෂණය එව්වර පෙනෙන්නේ නැහැ කියලා. කොහොම ද වටහාගන්නේ කියලා. ඉතින් ඒ නිසා මම ඒ මතුකරේ. අර නූපන් දුක්ඛ අපට ඉපදිලා නැතිවුණත් ඒ දුකෙන් අපි

යුක්තවෙලා තියෙනවා. මේ තවම අපි අනුශය කෙලෙස් අවිද්‍යාවෙන් යුක්ත නිසා යි.

ඒ අනිත්‍ය ලක්ෂණය, දුකඛ ලක්ෂණය වැහිලා තියෙන ආකාරය යි.

අනාත්ම ලක්ෂණය: නානාධාතු විනිර්භෝගය, වෙන්කර නො බැලීම නිසා අනාත්ම ලක්ෂණය වැහිලා තියෙනවා. ඒ ධාතු වෙන්කරලා මේ වාගේ ධාතූන්ගේ, චක්ඛු ධාතු, රූප ධාතු, සොත ධාතු, සද්ද ධාතු, ආදී විදියට, එහෙම නැතිනම් පට්ඨ-ආපෝ- තේජෝ-වායෝ රූපය මේ විදියට වෙන්කරලා, වෙන්කරලා, ධාතු වශයෙන් විනිර්භෝග කරලා, කඩලා, වෙන්කරලා නො බැලීම නිසා, මේක අපි මේ ඔක්කෝම එකක් හැටියට අරගෙන තියෙන නිසා, පුද්ගලයෙක් හැටියට මේකේ ආත්ම දෘෂ්ඨිය උපදිනවා. ඒ කෘත්‍ය නානත්‍යය, ඒ වාගේ සණ සංඥාවලින් වැහිලා තියෙන නිසා තමයි, ඒ විදියට මේ අනාත්ම ලක්ෂණය පෙනෙන්නේ නැත්තේ. ඉතින් අපි මේ කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක් කියලා අපට හම්බවෙන, ආත්මයක් කියලා හම්බවෙන තැන එයා මේ කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස්-නහර මේ කොටස් ධාතු වශයෙන් කඩ කඩා වෙන් කරලා, වෙන් කරලා බැලුවොත්, එයා මේ එක කොටසක් අරගෙන ඒකට “මම” කියන්නේ නැහැ. ඒ ඔක්කෝම එකට එකතුකරගත්තහම තමයි එයා “මම” කියන අදහස ඇතිකරගන්නේ. ඉතින් අන්න ඒ නිසා මේ අනාත්ම ලක්ෂණය ධාතු විනිර්භෝගය නො වීම නිසා, ඒවා වෙන්කරලා කලාප වශයෙන් වෙන් කරලා නො බැලීම නිසා අපට අනාත්ම ලක්ෂණය වැහිලා තියෙනවා.

ඉතින් හරි ප්‍රායෝගික යි ඒවා. හරි ලස්සනයි ඒ විග්‍රහයන්. ඇයි මේ දේවල් අපට වැහිලා තියෙන්නේ කියන කාරණය වැදගත්. ඉතින් ඒ ලක්ෂණය මතුකරගන්න නම් ඒවා මේ වැහිවිටි වැස්ම

අපි අයිත්තරගන්න ඕන. මේ කියන එක අපි හොඳාකාරව ම තේරුම් කරගතයුතු වටිනා ධර්ම කාරණාවක්, දහම් පරියායන් රැසක් තමයි ඒ මම මතුවෙමි. මේ ඔක්කෝම සුත්රාන්තරාජනිය කියන කොටසේ තියෙන්නේ. සූත්‍ර ක්‍රමයට අපට පෙන්නලා තියෙන දේවල්.

අහිංසා ක්‍රමයට ගත්තහම, ඒකේ අපි ඔය විදහිනා පැත්ත අපට ප්‍රායෝගික පැත්තක් මතුවෙමි. ඉතින් ඒ ධර්ම ගැන අපි කතාකරොත් ආයතන යටතේ දොළොස් ආයතන පිළිබඳව ගත්තහම, චක්ඛායතනය කියලා මේ ධර්මයේ හඳුන්වලා තියෙන ක්‍රමයක් තියෙනවා. තත්ත්ව කතමං චක්ඛායතනං..... චක්ඛායතනය කියන්නේ අපි ඇහැ කියන එක. ඒ චක්ඛායතනය කිව්වේ කොතෙත්ට ද, අපි ඇහැ හැටියට දැක්ක යුත්තේ කොතැන ද කියන එක පිළිබඳව මේ ධර්මයේ අපට පෙන්නලා තියෙනවා..

අපි රුද්‍රවෙන් කිව්වොත් යම් රූපයක් ඇවිල්ලා යම් තැනක ගැටෙනවා නම්, වදිනවා නම්, ඒ රූප ඡායාව යම් තැනක පහළවෙනවා නම් අන්න එතැන තමයි මේ චක්ඛායතනය හැටියට සලකන්නේ. මේ ඇහැ සම්පූර්ණ කොටසේ රූපය පහළවෙන්නේ නැහැ. රූප ඡායාව ගැටෙන්නේ නැහැ. යම් තැනක ගැටෙනවා නම් එතැනයි ඒ ආයතනය හැටියට අපි ගන්නේ. එතකොට මොකක් ද ඒ ආයතනය කියන එක අපට ධර්මයේ පෙන්නන්නේ? යං චක්ඛුං චතුතනං මහාභුතානං උපාදාය පසාදො අත්තභාවපරියාපන්නො අනිදසසනො සප්පට්ඨො, යෙන චක්ඛුනා අනිදසසනෙන සප්පට්ඨෙන රූපං සනිදසසනං සප්පට්ඨං පසසි වා පසසති වා පසසිසසති වා පස්සොවා, චක්ඛුම්පෙතං කඛායතනම්පෙතං චක්ඛුධාතුපෙසා චක්ඛුඤ්චියම්පෙතං ලොකොපෙසො දවාරාපෙසො

සමුද්දොපෙසො පණ්ඩරම්පෙනං බෙනතම්පෙනං වත්ථම්පෙනං
 නෙතතම්පෙනං නයනම්පෙනං ඔරිමං කිරම්පෙනං සුඤ්ඤා
 ගාමොපෙසො ඉදං වුවච්චි චක්ඛායතනං. කියලා මේ විදියට
 බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වලා තියෙනවා. අපි ඒකේ සිංහල
 පරිවර්ථනය ගත්තොත් එතැන චක්ඛායතනය කියලා කිව්වේ
 මොකක් ද? එහි චක්ඛායතනය කවරේ ද? කියන එක තමයි
 එතැන තත්ත්වකම චක්ඛායතනං කියලා කිව්වේ. එතකොට
 යං චක්ඛුං චතුතනං මහාභුතානං - යම් ඇසක් සතර
 මහාභුතයන් නිසා උපන් ආත්මභාවපරියාපන්න වූ -
 ආත්මභාවපරියාපන්න කියලා කියන්නේ, සත්ත්ව
 පුද්ගලභාවයෙන් යුක්ත. ඒක ව්‍යවහාර වචනයක්.
 සවිඤ්ඤාණක ශරීරයක් තුළ සතරමහාධාතුවෙන් උපන්, -
 සතරමහාධාතුවෙන් උපන් කිව්වහම මේ අවිඤ්ඤාණක
 වස්තුවලත් ගන්න පුළුවන් නේ. අන්න ඒක වළක්වන්න තමයි
 මේ ආත්මභාවපරියාපන්න කියන වචනය ගන්නේ.
 අනිදර්ශන වූ සප්‍රතිස වූ - දකින්න බැරි, නමුත් ගැටීමෙන්
 යුක්ත වූ යම් ප්‍රසාදයක් වේ ද, අනිදර්ශන වූ සප්‍රතිස වූ
 යම් ඇසෙකින් සනිද්ශීන වූ සප්‍රතිස වූ රූපය දුටුයේ හෝ දකී
 හෝ දකින්නේ නම් හෝ අන්න ඒ රූපයට
 දර්ශනපරිත්‍යායකාර්ථයෙන් චක්ඛු කියලා කියනවා.

ආපහු අපි ගත්තොත් යම් ඇසක් සතරමහාභුතයන් නිසා උපන්
 ආත්මභාවපරියාපන්න වූ ඇසක් කියන කොට කියනවා යම්
 රූපයක්. යම් රූපයක් සතරමහාධාතුවෙන් හටගෙන
 ආත්මභාවපරියාපන්න - සත්ත්වපුද්ගල සන්නානයක් තුළ,
 අනිදස්සන වූ සප්පටිස වූ ප්‍රසාදයක් වේ නම් ඔපයක් - ප්‍රසාදය
 කියන්නේ ඔපය කියන එක යි. අනිදස්සන කියලා කියන්නේ
 දකින්න බැරි, සප්පටිස - ගැටීමෙන් යුක්ත, ගැටෙනවා කියලා
 කියන්නේ මෙතැන දැන් රූපය ඇවිල්ලා ඇහේ ගැටෙනවා නේ.

අපේ ඇහේ ගැටෙන, කයේ අපට මොනවා හරි දෙයක් ගැටෙන්නේ ප්‍රසාදයේ, අන්න ඒ වගේ, එතකොට ඒ ගැටෙන දේ අනිදස්සන එකක්. ගැටෙන දේ නෙවෙයි, ගැටීමට ලක්වන වස්තුව.

එතකොට මේ ඇහූ ගැන නේ කියන්නේ. එතකොට පෙනීමෙන් යුක්ත නැති, පෙනීමෙන් කියන කාරණාවට අයිති නො වන, සනිදස්සන, කියන්නේ දැකීමෙන්. දකින්න පුළුවන් රූපායතනය යි. අනික් සියල්ල අනිදස්සන යි කියලා පෙන්න්නේ. ඒ දැකීමට නො හැකි දේවල්. ඇහූ අපි දකිනවා කියලා, ‘ඇයි ඇහූ අපට දකින්න බැරි’ කියලා කෙනෙකුට වැටහෙන්න පුළුවන්. නමුත් අපි ඇහූ කියලා රූපරාමුවකින් හරි කැඩපතකින් හරි දකින්නේ, ඒත් රූපායතන ම යි. රූපායතන ම යි ඒ දකින්නේ. ඒකට අපි ඇහූ කියලා කියනවා. නමුත් ඇස අපි මොකෙන් ද දකින්නේ? ඇහූ මනායතනය හරහා නුවණින් දැකියයුතු එකක් මිසක, කවදාවත් අපට මේ රූප දකිනවා වාගේ ඒ ඇහූ දකින්න බැහැ. නමුත් අපි ඒක අර රූපායතනය දැකලා, මේ ඇහැයි කියලා අපි හිතාගෙන ඉන්න එක, ඒකයි අපි ඔය ඇහූ කියලා කියන්නේ.

ඒ නිසා මෙතැන ඇහූ කිව්වහම අනිදස්සන වූ, සප්පට්ඨ වූ ඇසකි. යම් ඇසෙකින් සනිද්ධි වූ සප්පට්ඨ වූ රූපය දුටුයේ හෝ දැකී හෝ දක්නේ හෝ දක්නේ නම් හෝ ... දැන් අපිට රූපයක් දකිනවා නම් අන්න ඒ දැකීම කෘත්‍යයට සඳහා රූපයේ ගැටෙන යම් තැනක් තියෙනවා නම් ප්‍රසාද ස්වභාවයක්, ඒකට තමයි ඇහූ කියලා කියන්නේ. එතකොට ඒක සතරමහාධාතුවෙන් හටගත්ත, සත්ත්ව-පුද්ගල සන්තානයක් තුළ තියෙන යම් ඔපයකට යි ඇහූ කියලා කිව්වේ. ඔප ස්වභාවය ට යි.

සංග්‍රහ ග්‍රන්ථවල සඳහන්වන උතුණු ඉහක ප්‍රමාණයක හෝ අපි ඇහේ කලු ඉංගිරියාව කොටසේ තියෙන පොඩි කාවය වගේ කොටස තමයි මේ ‘ඇස’ කියලා කියන්නේ. සියලු දේට නෙවෙයි. සියලු දේට කියන්නේ මාංශ වක්‍ෂ්‍යසය කියලා යි. මස් ගෙඩිය යි. මේක ඇහැ නෙවෙයි. මේ ශාසනයේ. මේ ශාසනයේ ඇස කියලා කියන්නේ ඒ මාංශවක්‍ෂ්‍යසය තුළ තියෙන ප්‍රසාද වක්‍ෂ්‍යසයට යි. ඔපයට යි. ඒක වෙනම මේ මාංශ වක්‍ෂ්‍යසයේ මැද, අපි කාවය කියලා කියන කොටසේ තියෙන එකක්. කමිස් රූපයක් හැටියට පවතින්නේ. ඒක තමයි ඇහැ කියලා කියන්නේ.

ඒ ඇහැ කියන එකට විවිධ නම්වලින් මේ ඇහැ බුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුන්වලා තියෙනවා. එතකොට ඒ ඇහැ දර්ශනපරිණායකාර්ථයෙන්, ඒ කියන්නේ දැකීමේ අර්ථයේ නායකයෙක් වශයෙන්, දැකීම කෘත්‍යයේ නායකයෙක් නිසා ඒකට වක්‍ර කියලා, කියලා තියෙනවා. එතකොට ... තෙල වක්‍ර නමුදු වෙයි. සංජාතසමෝසරණාර්ථයෙන් තෙල වක්‍ර නමුදු වෙයි. ... වක්ඛායතනය කියලා කියනවා. උඩින් අපි අර්ථවත් කරපු ඇහැට වක්‍ර කියලා කිව්වේ ඒක දර්ශනපරිණායකාර්ථයෙන් ඒකේ දැකීමේ නායකයෙක් වශයෙන්. එතකොට ඒක වක්‍ර නමුදු වේ. එතකොට එතැන වක්ඛායතන කිව්වේ, සංජාතසමෝසරණාර්ථයෙන්. ඒ කියන්නේ චිත්ත චෛතසික ධර්මයන් ඒ ප්‍රසාදය තුළ පහළවෙන නිසා ඒකට වක්ඛා ආයතනය කියලා කියනවා. ආයතන කියන්නේ රැස්වන තැන, නිශ්පාදනය කරන තැන නේ ආයතන කියන්නේ.

(මට ඒක මුලින් කියන්න බැරිවුණා. ආයතන කියන්නේ මොන අර්ථයෙන් ද කියලා.) ආයතනට්ඨෝ ආසරට්ඨෝ කියලා මේ

ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ. ආයතන කියලා කියන්නේ. නිවාස අර්ථය කියලාත් මේ ආයතනයට කියනවා. යම් වාසස්ථානය කියන එක, දේවස්ථානය, වාසුදේවආයතනය, කියලා මේ විදියට වාසයකරන තැනට ත් ආයතනය කියනවා.

- එතකොට විත්ත චෛතසික ධර්මයන් යම් තැනක ඇවිල්ලා වාසය කරනවා නම්, ඒ ප්‍රසාදයට ආයතනය කියලා නම් දීලා තියෙනවා.
- ඒ වාගේ ම විත්ත චෛතසික ධර්මයන් නිරන්තරයෙන් උපද්දවන නිසා ඒත් මේකට ආයතනය කියලා කියනවා.

චක්කායතනය:- ඉතින් ඒ නිසා මේ සංඡාතසමෝසරණාර්ථයෙන් තෙල චක්කායතන නමුදු වෙයි. විත්ත චෛතසික ධර්මයන් රැස්වෙන අර්ථයෙන් මේකට චක්කායතනය කියලා කිව්වා.

චක්ඛුධාතු:- ශූන්‍යතාදි අර්ථයෙන් තෙල චක්ඛුධාතු නමුදු වෙයි. චක්ඛුධාතු කියලා කිව්වෙත් ඒකට ම යි. ඒ කියන්නේ සුඤ්ඤතාදි අර්ථයෙන්. සුඤ්ඤතා අර්ථය කියලා කිව්වේ, සත්ත්ව-පුද්ගල නො වන අර්ථයෙන් ඒකට චක්ඛුධාතු කිව්වා.

චක්ඛු:- දැකීමේ කෘත්‍යයේ දී නායකයා වන අර්ථයෙන් එතැන කිව්වා චක්ඛු කියලා. ඇස.

චක්ෂුන්ද්‍රිය:- ඊට පස්සේ ... දර්ශනලක්ෂණයෙහි ඉන්ද්‍රාර්ථය කරවා නුගි තෙල චක්ෂුන්ද්‍රිය නමුදු වෙයි. ඉන්ද්‍රිය කියලා කිව්වේ දැකීමාර්ථයෙන් ඉන්ද්‍රිය, ඒ කියන්නේ ඇහැ අධිපති වශයෙන්, නායකයෙක් වශයෙන්, එතැන දී දැකීමේ කෘත්‍යය කියනවා. මොකද, ඇහැ නො තිබුණා නම් කොච්චර රූප තිබුණත් දැකීම සිද්ධවෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා ඇහැ එතැන ද

නායකයා. ඒ නිසා මෙතැන වකඩු ඉන්ද්‍රිය කියලා කිව්වා. දැන් නරේන්ද්‍ර, සත්වේන්ද්‍ර කියලා කියන්නේ. සක්‍රේන්ද්‍රයා කියලා කියන්නේ දෙවියන් අතර නායකයා යි. නරේන්ද්‍ර කියලා කියන්නේ මිනිසුන් අතර රජපුරුවෝ යි. දැන් වකඩු ඉන්ද්‍රිය, කියලා කියන්නේ ඒ දැකීම අපියෙන් ඔහු නායකයා. ඒ අපියෙන් වකඩු ඉන්ද්‍රිය කියලාත් මේකට කියනවා.

ලොකො:- ලොකො කියලාත් කියනවා. ලොකො කියන්නේ ... ලුප්ථනපලුප්ථායනාර්ථයෙන් තෙල ලෝක නමුදු වෙයි. කැඩෙන බිඳෙන අපියෙන් ලෝකය කියලා කියනවා.

ද්වාර:- ඒ වගේ ම ... වලඤ්ජනාර්ථයෙන් තෙල ද්වාර නමුදු වෙයි. ද්වාර කියලාත් කියනවා. එතකොට වලඤ්ජන කියලා කියන්නේ අපි කෙලෙස් ආදී වශයෙන්, ඔය විත්ත වෛතසික ධර්මයන් අනුභව නො කරන අර්ථයෙන් ද්වාර කියලා කියනවා. මෙහි පැමිණ මෙහි ඇසුරුකරන,

සමුද්‍ර:- එතකොට ... අපරිපූරණාර්ථයෙන් තෙල සමුද්ද නමුදු වෙයි. සමුද්‍ර කියලා මේ ඇහැට කියලා තියෙනවා. නොයෙක් පරියාය වචන මේ ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා. සමුද්ද කියලාත් මේ ඇහැට ධර්මයේ සඳහන්කරලා තියෙනවා. අපරිපූරණාර්ථයෙන් කියලා කියන්නේ, සමුද්ද කියලා කියන්නේ මුහුද නේ. මුහුදට සතර දිගින් ජලය ගලාගෙන ආවත් ඒකේ අඩුවීමක් වැඩිවීමක් පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ වගේ මේ ඇහැ, කන ආදී ආයතනයන්ට කොයි තරම් රූප, ශබ්ද ආදිය පහළවෙව් ඇතිවෙව් නැතිවෙව් ගියත්, නිරන්තරයෙන් ඇතිවුණත්, ඒ වගේ ඇතිවීමක් නැතිවීමක් පරිපූණ් බවක් පෙනෙන්න නැහැ. ඒ නිසා මේ ඇහැ ආදී ඒවාට සමුද්ද කියලා කියනවා.

පණ්ඩර:- ඒ වාගේ ම පරිශුද්ධාර්ථයෙන් තෙල පණ්ඩර නමුදු වෙයි. පරිශුද්ධ කියලා කියන්නේ මේ ඇහැ ආදී මේවා පිරිසිදු යි. ඒ කියන්නේ මේවගේ ඇහැ-කන-නාසය-දිව-කය කියන කෙලෙස් ගැවසිලා නැහැ. කෙලෙස්වලින් සම්පයුක්ත නැහැ. රූපයක්, පරිශුද්ධ වූ රූපයක්. එතකොට ඒ නිසා පණ්ඩර කියලා කියනවා.

බෙත්ත:- ඒ වාගේ ම ස්පර්ශාදියෙන් උපදනා හෙයින් තෙල බෙත්ත නමුදු වෙයි. දැන් කෙෂත්‍රයක්, කෙතක් කුමුරක් කියලා කියන්නේ, යමක් උපද්දවලා දෙන දෙයක්, ඒ නිසා මේ විත්ත වෛතසික ධර්මයෝ, ස්පර්ශාදී ධර්මයෝ මේ ඇහැ නිසා උපදින නිසා මේ ඇහැට බෙත්ත කියන නම කියලා ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා.

චක්ඛු:- එතකොට ඔවුනට ම ප්‍රතිෂ්ඨා වන අවියෙන් චක්ඛු නමුදු වෙයි. චක්ඛු වස්තුව කියලා අපි අහලා තියෙනවා නේ. ඇයි, මේ විත්ත වෛතසික ධර්මයන් පිහිටන්න ස්ථාන වන නිසා චක්ඛු වස්තුව කියලා කියනවා.

තෙත්ත:- නයන:- සමවිෂම දක්වමින් ආත්මභාවය පමුණුවානුයි තෙල තෙත්ත නමුදු වෙයි. ඒ අරුතින් ම තෙල නයන නමුදු වෙයි. තෙත්ත නයන කියලා මේ දෙක ම එක අර්ථය කියලා කියන්නේ. සම-විසම කියන්නේ. අපට ලෝකය දක්වලා දෙන්නේ මේ ආයතන තුළින් නේ. ඒ නිසා මේවාට තෙත්ත, නයන කියලා නම් පනවලා තියෙනවා.

ඕරිමතිර:- ඒ වාගේ ම සත්කායපයඝාපන්නාර්ථයෙන් තෙල ඕරිමතිර නමුදු වෙයි. ආත්මභාවපරියාපන්න, ඕරිමතිර කියලාත් ධර්මයේ සඳහන්වෙනවා. ඕරිමතිර සළායතන සංයුක්තයේ හෙම

තියෙන්නේ ඉතින් ඒවායේ තියෙන්නේ ඕරිමතීර කියලා කියනවා.

සුඤ්ඤාගාම:- බහුසාධාරණාර්ථයෙන් අස්වාමිකාර්ථයෙන් තෙල සුඤ්ඤාගාම නමුදු වේ. එතකොට අස්වාමිකාර්ථයෙන්. අස්වාමි කියලා කියන්නේ මේකට ස්වාමියෙක් නැහැ. බොහෝ දෙනාට සාධාරණ යි මේ ඇහැ. රූපය බොහෝ දෙනාට සාධාරණ යි. ඒ නිසා අස්වාමික අර්ථයෙන් මේක සුඤ්ඤාගාම කියලාත් සඳහන්වෙනවා. අපට ඔය ආසිවිසොපම සූත්‍රය² ගත්තහම හෙම ආයතන සුඤ්ඤාගාම හැටියට සඳහන්කරලා තියෙනවා. ඒ වගේ ම අස්වාමික අර්ථයෙන් සුඤ්ඤාගාම නම තියෙන්නේ.

චක්ඛායතන රූපය:- මේ ආකාරයෙන් මේ චක්ඛායතන රූපය කියන එක අපි හරියට දැනගත්තහම මුලින් කියපු ආකාරයෙන් සතරමහාධාතුවෙන් හටගත් ප්‍රසාදයක් තියෙනවා නම්, ඔපයක් තියෙනවා නම්, මේ ඔපය තමයි චක්ඛායතනය කිව්වේ. ඒක අපි මුලින් සඳහන් කරා මේ ආයතනයෙන් කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි. අනිත්‍ය ලක්ෂණවලින් යුක්ත වූ ධර්මයක්. මේක හටගෙන නිරුද්ධවෙන ධර්මයක්. නමුත් ඒ ධර්මය හඳුන්වන්න විවිධ පරිච්ඡේදයන් ඔස්සේ විවිධ නම් පනවලා - චක්ඛු, චකඛු ආයතන, චකඛු ඉන්ද්‍රිය, චකඛු ධාතූ, ලෝකය, සමුද්‍රය, පණ්ඩර, මේ වාගේ නොයෙක් නම්වලින්, ඒ ධර්මය අපට සූත්‍ර අධ්‍යයනය කරනකොට හම්බවෙන්නේ මේ එක ම, මේ අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම ලක්ෂණයෙන් යුක්ත වූ මේ ප්‍රසාදයයි කියන එක යි. අපි ඇහැ දැනුවත් වෙනවා. ඇහැ පිළිබඳව දැනගත්තා කියනකොට ඔය සකල ධර්මයෝ පිළිබඳව

² 2500 බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටකය - සංයුත්ත නිකාය (4) - 340වැනි පිටුව.

ම ඔය ලක්ෂණ ත් එක්ක ම, ඒවාගේ හේතු ප්‍රත්‍යාවාසයත් එක්ක ම දැනගැනීම තමයි අපි ඇහැ පිළිබඳව අභිඤ්ඤායා, පරිඤ්ඤායා කියලා ධර්මයේ සඳහන්වෙන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා මේවා අපි දැනගෙන හිටියම තමයි අපට ඇහැ කියන්නේ මොකක් ද කියලා හරියට තේරුම්ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

සෝත්තායතනය:- ඒ විදියට සෝත්තයත් ඒ වාගෙයි. සෝත්තයයි කියන්නේ මොකක් ද? තත්ත්ව කතමං සොත්තායතනං. යං සොතං චතුතනං මහාභුතානං උපාදාය පසාදො අත්තභාවපරියාපන්නො අනිදස්සනො සප්පටිඝො. යෙන සොතෙන අනිදස්සනෙන සප්පටිඝෙන සද්දං අනිදස්සනං සප්පටිඝං සුණි වා සුණාති වා සුණිසසති වා සුණෙ වා සොතම්පෙනං සොත්තායතනම්පෙනං සොතධාතුපෙසා සොතින්ද්‍රියම්පෙනං ලොකොපෙසො දවාරාපෙසා සමුද්දොපෙසො පණ්ඩරම්පෙනං බෙතතම්පෙනං වත්ථම්පෙනං ඔරිමං තිරම්පෙනං සුඤ්ඤා ගාමො පෙසොඉදං වුවචති සොත්තායතනං. කියලා අර සෝත්තායතනය කියන කතා කියන ආයතනය පිළිබඳව හඳුන්වලා තියෙනවා. එතනත් අර විදියට ම තමයි. සතරමහාධාතුව නිසා හටගත්තේ. සත්ත්ව-පුද්ගල සන්තානයක් තුළ හටගත්, සතරමහාධාතූ නිසා හටගත්, කම්මයෙන් හටගත් ඔපයක්. ඔප ගොඩක් තියෙනවා. නමුත් මේ ඔපය ගැන කියන්නේ මොකක් ද? අනිදස්සන, සප්පටිඝ වූ දැකීමට නොහැකි, ගැටීමෙන් යුක්ත වූ, ශබ්දය යම් තැනෙක ගැටෙනවා නම් අන්න එතැන යි සෝතප්‍රසාදය කියලා හැඳින්වුවේ.

එතකොට ඒකත් අර වාගේ ම කතා කියන මේ සම්පූර්ණ අපට පෙනෙන මේ කතා නෙවෙයි. කතා සිදුර තුළ තිබෙන, කොයිල් එකක් වාගේ, දඟරයක් වාගේ, කුඩා කම්පණයවීමෙන් යුක්ත වූ

කොටසක් තිබෙනවා. අන්න ඒක තමයි මේ සෞතප්‍රසාදය කියලා ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ. එතකොට ඒ සෞතප්‍රසාදයටත් අර විදියට ශ්‍රවණපයඝායනනාර්ථයෙන් සෝතය කියලා කියනවා. අර විදියට ඒ නම් අපට දෙන්න පුළුවන්. ඇහැ කියන එකට වගේ, සෝතය කියලා ගත්තහම ඒකට සෝතය කියන එකටත් අර විදියේ නම් තියෙනවා. සෝතායතනය, සෝතධාතුව, සෝතඉඡ්‍ය, ලෝකය, ද්වාරය, පණ්ඩර, කෙතත, වත්තු කියලා මේ ඔක්කෝම සෝතයටත් හඳුන්වලා තියෙනවා. එතකොට ඒත් අර අථයෙන් ම තමයි හඳුන්වලා තියෙන්නේ. ඒක නිසා මම මේක වෙන වෙන ම විස්තර කරන්න අවශ්‍යනැහැ. ඔබට වැටහෙනවා.

ඝානායතනය:- කිව්වේ මොකක් ද? ඒත් අර විදියට ම යි. සතරමහාධාතුව නිසා උපන්, ආත්මභාවපරියාපන්න වූ, යම් ප්‍රසාදයක් වේ නම්, එතකොට ඒ මොන ප්‍රසාදය ද? යම් රසයක්. අනිදස්සන වූ සප්පට්ඨි වූ, අන්න එතැන කියනවා, අනිදස්සන, සප්පට්ඨි, අතන අනිත් ඒවාගේ මොනවා ද තියෙන්නේ? ඒ හැම එකේ ම මේ **අනිදස්සනෝ සප්පට්ඨෝ** කියලා තියෙන්නේ.

ඝානප්‍රසාදය:- එතකොට මේකෙන් අනිදස්සන සප්පට්ඨි වූ, පෙනීම නැති, ගැටීමෙන් යුක්ත වූ, ගන්ධයක් යම් තැනෙක ගැටෙනවා නම් ගැටුනේ නම්, ගැටෙන්නේ නම්, අන්න ඒක තමයි ඝානප්‍රසාදය. එහෙම නැතිනම් ඝානායතනය කියලා කිව්වේ අන්න ඒකට යි. ඒකත් අර විදියට ම නම් කියනවා: **ඝානඉඡ්‍ය, ඝානධාතුව, ඝානආයතනය, ඝානචාරය,** කියලා ඒ ඔක්කෝම අර වගේ අර්ථවලින් අපට ඒකත් පනවන්න පුළුවන්.

ජීවිහායතනය:- ජීවිහායතනය කිව්වේ මොකක් ද? ජීවිහාවක්, සතරමහාධාතුව නිසා උපන් ප්‍රසාදයක්. ආත්මභාවපරියාපන්න

වූ, අනිදස්සන, සප්පට්ඨ, අනිදස්සන සප්පට්ඨ කිව්වහම දිවකින්, අනිදස්සන සප්පට්ඨ වූ රසයක් වින්දේ හෝ විඳී හෝ විඳින්නේ හෝ මේ තමයි ජීවිතාප්‍රසාදය කියලා කියන්නේ. එතකොට ඒත් සතරමහාධාතුව නිසා උපන් ප්‍රසාද ය යි. දිව කිව්වහම මේ දිව කියන මේ මාංශය තුළ තියෙන, රසය ගැටෙන ස්ථානය තමයි ප්‍රසාදය කියලා කියන්නේ.

හොඳයි එතකොට අපි ජීවිතා ප්‍රසාදය පිළිබඳව යි කතා කළේ. ජීවිතාප්‍රසාදය කියන එක. ජීවිතාප්‍රසාදරූපය කවරේ ද කියලා සඳහන් කළේ, මහාභූතරූප නිසා උපන් ප්‍රසාදයක්. කුමන ප්‍රසාදයක් ද? ආත්මභාවපරියාපන්න වූ, අනිදස්සන, සප්පට්ඨ වූ රසයක් යම් තැනෙක ගැටෙනවා නම්, ඒක ජීවිතාප්‍රසාදය යි. නෙළුම් පෙත්තක් බඳු ස්වභාවයකින් යුක්තවූ මේ දිවේ තියෙන මේ ඔප ස්වභාවයක් තියෙනවා. ඒකට තමයි රස රූපය ගැටෙන්නේ. එතකොට තමයි එතැන ජීවිතා විඤ්ඤාණය පහළවෙලා අපි මේ රසය දැනගන්නවා කියන, මේ රසය දැනෙනවා කියලා කියන්නේ. ඒකටත් අර විදියට ම ආයතනය, ධාතුව, ජීවිතා ධාතුව, ජීවිතා ආයතනය, සමුද්ද ආදී මේ නම් කියනවා.

කායායතනය:- කායායතනය කියන්නේ මොකක් ද? යම් කයෙක් සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් ප්‍රසාදය වූයේ ආත්මභාවපරියාපන්න අනිදර්ශනසප්‍රතිස වූයේ ද, අනිදර්ශනසප්‍රතිස වූ යම් කයෙකින් අනිදර්ශනසප්‍රතිස වූ ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයක් පැහසී හෝ පහසා හෝ පහසන්නේ හෝ පහසන්නේ නම් හෝ තෙල කායප්‍රසාදය ... අපි කියමු මුලු කය ම නෙවෙයි. දැන් අපට මේ කයක් තියෙනවා. මුලු කයේ ම ප්‍රසාදය පිහිටලා තියෙනවා. නමුත් ප්‍රසාදය කියන්නේ මේ කයේ තියෙන වෙන ම කොටසක්. මස් ලේ පවතින තැන්වල

විතර යි කායප්‍රසාදය තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ කෙස් අග, නිය අග, මේවායේ කායප්‍රසාදය නැහැ. ඒ මොකද, මස් ලේ ආදී ගමන්කරන්නේ නැති නිසා. එතකොට ඒ ප්‍රසාදය කියන එක, දැන් අර ඉස්සෙල්ලා කතාකරපු ආයතන යම් යම් කේන්ද්‍රගතවෙලා. එක තැනක පිහිටලා තියෙන්නේ. කායප්‍රසාදය කියන්නේ, මුලු ශරීරය පුරාවට ම මේ ඔපය පිහිටලා තියෙන්නේ. ඇතුළත, ආධ්‍යාත්මික, බාහිර වශයෙන් හැම තැනක ම මේ කායප්‍රසාදය තියෙනවා. ඒ නිසා තමයි අපට මේ කයේ යම් යම් තැනක් ස්පඨී කරොත් ඒක දැනෙන්නේ, වේදනා දැනෙන්නේ මේ කාය ප්‍රසාදය නිසා යි. එතකොට ඒ කායප්‍රසාදයට ගැටෙන්නේ මොනවා ද? මහාභූත යි. පඨවි, තේජෝ, වායෝ කියන මහාභූත යම් තැනෙක ස්පඨී වෙනවා නම්, යම් ප්‍රසාදයක ගැටෙන වා නම්, ඒ ප්‍රසාදය යි කායායතනය කියලා ධර්මයේ හඳුන්වලා තියෙන්නේ.

මනායතනය:- එතකොට මනායතනය කියන්නේ මොකක් ද? මනායතනයේ විවිධ ප්‍රබේධ තියෙනවා. අරවා එක බැගින්. මේ මනායතනය කිව්වහම අපට මේ හිතට නේ මනායතනය කියන්නේ. එතකොට ඒකෙන් ආකාර කීපයකින් කියන්න පුළුවන්. ගොඩාක් තියෙනවා. නමුත් මම කීපයක් කියන්නම්.

තථ කතමා මනායතනං: එකවිධෙන මනායතනං:
එසසසම්පයුතකං . ස්පඨීය හා සම්ප්‍රයුක්ත වූ යම් ධර්මයක් තියෙනවා නම් ඒකට මනායතනය කියලා කියනවා. එක විදියකින් කිව්වොත්. ආකාර දෙකකින් කිව්වොත් ද්විවිධෙන මනායතනං: අත්ථි සහෙතුකං. අත්ථි අහෙතුකං මනායතනය සහේතුක වූයේ, අහේතුක වූයේ, සහේතුක කියලා කියන්නේ හේතු සහිතව යෙදෙන යම් දෙයක් තියෙනවා නම්, හේතු නැතුව යෙදෙන යම් දෙයක් තියෙනවා නම්, ඒකට ත්

මනායතනය කියනවා. එතකොට මනායතනය කුසල වූයේ, අකුසල වූයේ අව්‍යාකෘත වූයේ වෙයි. එතකොට කුසල වශයෙන් හෝ අකුසල වශයෙන් හෝ කුසල් අකුසල් වශයෙන් හෝ නොකියා, ක්‍රියාවකින් හෝ යම් හිතක් තියෙනවා නම් ඒත් මනායතනයට ම යි ඒ කියලා තියෙන්නේ. එතකොට සතර ආකාරයෙන් කාමාවචර, රූපාවචර, අරූපාවචර, අපරියාපන්න කියලා මේ හැමතැනක ම මනායතනය හඳුන්වලා තියෙනවා න්‍යායයෙන්. තවත් තැන්වල සත් ආකාරයෙනුත් පඤ්චාකාරයෙනුත් තියෙනවා. යමක් සුබ්බෙත්ථිය සම්ප්‍රයුක්ත හා දුෂ්ඨෙත්ථිය සම්ප්‍රයුක්ත ආදී වශයෙන් තියෙනවා. ඡට්ඨාකාරයෙන් කියන කොට මේ මනායතනයට ම යි, චක්ඛායතන, සොකායතන, ඝානායතන, ජීව්හායතන, කායායතන, චක්ඛුවිඤ්ඤාණ, සොතවිඤ්ඤාණයාදී මේ හය ආකාරකින් ම කියන්නෙත් මේ මනායතනය ම තමයි. විඤ්ඤාණ වශයෙන් ගත්තොත් විඤ්ඤාණ හයක්. ඒකම ආයතන වශයෙන් ගත්තොත් මේ විඤ්ඤාණ හයමයි මනායතනය කියලා හඳුන්වන්නේ. චක්ඛුවිඤ්ඤාණය, දැන් චක්ඛායතනය කිව්වහම චක්ඛුවිඤ්ඤාණය නෙවෙයි නේ. එතකොට එහෙනම් විඤ්ඤාණ හය හැටියට හඳුන්වලා තියෙන්නේ මේ මනායතනය ම තමයි. ඒ ඒ තැන්වල උපදිනකොට ඒකට අපි ඒ ඒ නම දෙනවා. දැන් ඇහේ උපදිනකොට ඒ මනායතනය චක්ඛුවිඤ්ඤාණය යි කිව්වා. කනේ උපදිනකොට ඒ මනායතනය ම සෝතවිඤ්ඤාණය යි කිව්වා. අන්න මේ විදියට මනායතනය විවිධ ප්‍රබේධවලට යනවා. මේකත් ඔබ වටහාගන්න.

ඒ විදියට මේ ආයතන හය පිළිබඳව අපි යම් සරලව, බොහෝම කෙටියෙන් මම විග්‍රහකරේ, මේ ආයතන හය පිළිබඳව.

එතකොට රූපායතනය, සද්දායතනය ආදී මේ ආයතන දොළහක් තියෙනවා. ඒකත් අපි සාමාන්‍යයෙන් කෙටියෙන් ගත්තොත් ඔබ ඒවා දන්නවා.

රූපායතනය කියලා කියන්නේ සතරමහාධාතුව නිසා උපන් පැහැ සටහනක්. තත්ත්ව කතමං රූපායතනං: යං රූපං චතුරතනං මහාභූතානං උපාදාය වණ්ණනිභා සනිදස්සනං - අන්න ඒක සනිදස්සනං. අරවා කිව්වාට අනිදස්සන කියලා කිව්වේ. මේ රූපායතන දකින්න පුළුවන්. දැකීමෙන් යුක්ත වූ, සප්පටිස. ගැටීමෙන් යුක්තව. ඇසීම් ගැටීම් නේ. එතකොට ගැටීමෙන් යුක්ත වූ සතර මහාභූතයන් නිසා උපන් වණ්ණනිභා. වණ්ණයක් ඇත්නම් ඒ වණ්ණ රූපයට තමයි රූපායතනය කිව්වේ. ඒක සම්මුති වශයෙන් හඳුන්වනවා නම්, ඒක පෙන්වනවා: නිල, කහ, ලේ, සුදු පාට, කලුපාට, මදටිය පාට, සම්වන්, නිල් පැහැති, අඟුළු පැහැති, උස්, මිටි, කුඳු, මහත්, වට, පිරුණු, හතරුස්, අටුස්, සොළසැස්, ආදී වශයෙන් අපට මේ ඔක්කෝම පෙනෙන්නේ වණ්ණ රූපය හරහා යි. ඒ වාගේ ම එළිය, අඳුරු, වලා, හිම, දුම්, රජස්, හඳුමඬල, හිරුමඬල ආදී මේ නොයෙක් සම්මුති වචනවලින්, වණ්ණ රූපයට තමයි ඒ සියළු පැහැවීම් කරලා තියෙන්නේ. හැඩ සටහනේ, වණ්ණ සටහන්, හතරැස්, අටුස් ආදී වශයෙන් මේ ඔක්කෝම වණ්ණයේ ම තියෙන ලක්ෂණ යි. ඒ ඔක්කෝම අපි දැනගන්නේ මේ වණ්ණ රූපයයි කියලා. ඒ වණ්ණ රූපයයි අපට මේ විවිධාකාරයෙන් පෙනෙන්නේ.

සද්දායතනය කියන්නේ මොකක් ද? ඒකටත් අර විදියෙන් ම කියනවා අර වණ්ණායතනය, වණ්ණධාතුව, ආදී මේ නම් කියනවා. ඊට පස්සේ තත්ත්ව කතමා සද්දායතනං: වණ්ණායතනය, වණ්ණරූපය කියලා කියන්නේ මේ එක ම දේට යි. සද්දායතනය කියලා කියන්නේ සද්දය සතරමහාභූතයන්ගෙන් නිසා උපන්

අනිදස්සන සප්පට්ඨි වූයේ බෙරහඬ ය, මිහිඟුහඬ ය, සක්හඬ ය, පණ්ණබෙරහඬ ය, ගීහඬ ය, වැයුම්හඬ ය, කස්තලහඬ ය, අත්තලහඬ ය ආදී වශයෙන්, සම්මුති වශයෙන් ඒක පෙන්නනවා. එතකොට මහාභූතයන් නිසා හටගත්තු අනිදස්සන,- අන්න එතැන අනිදස්සන යි. රූපය විතර යි සනිදස්සන. පෙනෙන්න පුළුවන් රූපය විතර යි. එතකොට අනිදස්සනය දැකීමට බැරි, ගැටීමෙන් යුක්ත වූ, යම් ශබ්ද ටිකක් තියෙනවා නම් ඒක තමයි මේ සද්දායතනය කියලා කිව්වේ. ඒවා හඳුන්වනවා බෙරහඬ, මිහිඟු බෙර හඬ, සක්බෙර හඬ ආදී වශයෙන් අපට ඒවා තේරුම්ගැනීමට පෙන්නලා තියෙනවා.

ගන්ධායතනය කිව්වේ ගන්ධරූපය යි. ඒකත් මහාභූත නිසා උපන් ගන්ධරූපයට තමයි කිව්වේ. ගන්ධරූපය කිව්වහම අපට හම්බවෙන මේ මල් ගඳ, එල ගඳ, අමු ගඳ, කුණු ගඳ, සුවඳ ගඳ, ආදී වශයෙන් මේ නොයෙක් පොතු ගන්ධයන් මේ අපි ව්‍යවහාර වශයෙන් පෙන්නන, ඒ දේවල්වල තියෙන ගන්ධරූප යි. එතකොට අපි ගන්ධරූපය කිව්වේ දැන් මලක ගඳක් එතකොට මල නෙවෙයි. මලේ ගඳ වෙන යි, මල වෙන යි. එතකොට අපි ගන්ධරූපය කිව්වහම මලෙන් වෙන්කරලා ගන්ධරූපය ගන්න ඕන. එතකොට අපේ නාසයට ගැටෙන්නේ මල නෙවෙයි නේ. ඒ ගන්ධය යි ගැටෙන්නේ. එතකොට අපි කෙලෙස් ඇතිකරගන්නේ ගන්ධ රූපය, අර දැනෙන ගන්ධය අර මලට ආරෝපණය කරලා, මේ මල ගන්ධයෙන් යුක්ත යි. ගන්ධ කිව්වහම මේ ගඳ-සුවඳ දෙක ම. අපි ඒක තේරුම්ගන්න ඕන: මෙතැන ගන්ධය කියන්නේ දෙකට ම යි. එතකොට ඒ නිසා ගන්ධය අනෙකක්, මල අනෙකක්. නමුත් අපි මේ මල ගන්ධයෙන් යුක්ත යි කියලා, මේ සුවඳින් යුක්ත යි කියලා, මලට ඇලෙනවා. අපි අර කියන්නේ: පහනක් තියෙනවා. ඒ පහනේ

දැල්ල අනෙකක්. ආලෝකය අනෙකක්. සිලුව අනෙකක්. ඒ වාගේ තමයි මේ මෙතැන.

ඉතින් අන්න ඒ නිසා මේ හැම රූපයක ම ඒ ආයතනය අපි වෙන්කරලා ගන්න ඕන. නමුත් ඒ ආයතනය හඳුන්වන්න අපට සම්මුතියේ නම් පෙන්නලා තියෙනවා. මල් ගඳ, එල ගණියන්, පොතු ගණියන් කියලා පෙන්නලා තියෙනවා.

රසායනය කිව්වේ රස රූපය යි. රසයත් ඒ වාගෙයි. දැන් සතරමහාධාතුව නිසා හටගත්ත උපාදාය වූ රස රූපයක් තියෙන්නේ. ඒක, රස රූපය අපි හඳුනාගන්නේ කොහොම ද? යම් දිවකින් යම් රසයක් දැනගන්නවා නම්, අන්න ඒක තමයි රසරූපය. එතකොට අපි ඒ රස, මුල් රස, කඳ රස, පොතු රස, පත්‍ර රස, මල් රස, එල රස, ඇඹුල් රස, මිහිරි රස, තිත්ත රස ආදී වශයෙන් අපේ ව්‍යවහාර නාමයන් තියෙනවා. ඒ හැම එකක් ම රසයක් විතර යි. ඒ රස රූපයේ ස්වභාවයත් අර වාගේ ම අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම ලක්ෂණවලින් යුක්ත වූ, සත්ත්ව-පුද්ගල නො වුණු, මහාභූතයන් නිසා හටගත්තු රූපධර්මයක්. ඒක රස රූපය යි කියලා අපි හඳුනාගන්නේ ජීවිතායතනය හරහා යි. ඒක රසායනය යි.

ඵොට්ඨබ්බායතනය කවරේ ද? එතකොට ඔන්න මේක ගොඩාක් වැදගත්. ඵොට්ඨබ්බායතනය මොකක් ද? එහි ඵොට්ඨබ්බායතනය කවරෙ යත්: තදවූ මොලොක් වූ සිලුටු වූ රළු වූ සුවපහස් වූ දුක්පහස් වූ බර වූ නො බර වූ කර්කශත්වලක්ෂණ වූ පට්ඨිධාතූය යම් පට්ඨි ධාතුවක් තියෙනවා නම්, ඒවාගේ ම උෂ්ණත්ව ලක්ෂණ වූ තේජෝ ධාතූය, විස්තම්භන ලක්ෂණ වූ වායෝ ධාතූය, අනිදර්ශනසප්‍රතිස වූ යම් ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයක්: ඒ වාගේ ම උෞෂ්ණයක් තේජෝ ධාතුවක් තියෙනවා නම්, විශ්කම්භන

ලක්ෂණ වායෝ ධාතුවක් තියෙනවා නම්, අනිදස්සනසප්පටිස වූ යම් ඵොට්ඨබ්බයකින්, අනිදස්සනසප්පටිස වූ ප්‍රසාදයකින්, කයකින් කයකට වදී නම් වැදුනේ නම් වැදෙන්නේ නම්, අන්න ඒක තමයි ඵොට්ඨබ්බායතනය කියලා කියන්නේ. ඵොට්ඨබ්බය කියන එක පට්ඨි තේජෝ වායෝ කියන මහාභූතයන්ට කියන නමක් තමයි ඵොට්ඨබ්බ. මොකද, කයට ගැටෙන්නේ ඒ රූප ටික යි.

ඵොට්ඨබ්බය කොහොම ද අපි හඳුනාගන්නේ? මෙතැන පෙන්නනවා, තද බවක්, මොලොක් බවක්, සිලුටු බවක්, රළු බවක්, සුවපහස් බව, දුක්පහස් බව, බර බව, සැහැල්ලු බව, නො බර බව, කර්කශ බව ආදී මේ පෘථිවිධාතූ වේ ලක්ෂණ යි. ඌෂ්ණ සීතල බව තේජෝ, විශ්බම්භන ලක්ෂණය හෙවත් පැතිරීමේ ලක්ෂණය, පිම්බෙන ලක්ෂණය වායෝ ධාතුව යි. මේවා කයට දැනෙන වා. අන්න ඒ කයට දැනෙන අනුසාරයෙන් අපි මේ ඵොට්ඨබ්බ ආයතනය යි කියලා හඳුනාගන්නවා. නමුත් අපි ඒවාට ඉතින්, ගහේ හැපුණා, පුටුවේ හැපුණා, පොතක් වැදුණා, අත වැදුණා කියලා නම් ව්‍යවහාර දෙන්නේ මේ ඵොට්ඨබ්බ ආයතනයට යි.

ධම්මායතනය:- එතකොට එහි ධම්මායතනය කවරේ ද: අන්න ධම්මායතනය කියන්නේ මොකක් ද? බාහිර ආයතනයෙන් හඳුන්වන්නේ අපි.

එහි ධර්මායතනය කවරෙ යත්: වේදනාස්කන්ධය ය, සංඥාස්කන්ධය ය, සංස්කාරස්කන්ධය ය, අනිදර්ශන වූ, අප්‍රතිස වූ ධර්මායතනපයඝාපන්න වූ යම් රූපයකුත් ඇද්ද, අසභ්බකධාතුව දැයි මේ ධම්මායතනය යි කියලා හඳුන්වලා තියෙනවා. එතකොට ස්කන්ධ වශයෙන් ගත්තොත්, වේදනා සංඥා සංඛාර කියන ස්කන්ධයත්, එතකොට මේ

වෛතසිකධර්මය. ඊට පස්සේ අනිදස්සන සප්පයීස වූ ධම්මායතනපයඝාපන්න රූපයකුත් ඒක. එතකොට ධම්මායතනපයඝාපන්න රූපය කියලා කියන්නේ සියුම් සුබ්බම රූප යි. ඒ කියන්නේ දැන් අපට ඔය අටවිසි රූපවල හම්බවෙන්නේ ස්ත්‍රිඤ්ඤ රූපය, පුරුෂිඤ්ඤ රූපය, ලහුතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤතා, චක්ඛු, සෝත ආදී මේ ආයතන ඔක්කෝම මේ ධම්මායතන පරියාපන්න යි. ධම්මායතන පරියාපන්න යි කියන්නේ මනායතනය විසින් දැනගන්නා දේවල්වලට යි. එතකොට ඇතැම් රූප තියෙනවා චක්ඛු සොත ඝාත ජීවිතා කාය කියන මේ ආයතනවලින් දැනගන්න බැහැ. ඒවා දැනගන්න පුළුවන් ධම්මායතනයෙන්. ඒ ඒ රූපවලටත් ධම්මායතනය කියලා හැඳුනිලා හඳුන්වනවා. ඒවා විත්ත වෛතසික ධර්මයන් අරමුණු කරන්නේ මනායතනයෙන්. ඒකත් එතකොට ධම්මායතනය වෙනවා. අසඬ්ඛතධාතුවටත් ධම්මායතනය කියලා පෙන්නනවා. මොකද ඒ අසඬ්ඛත ධාතුව කියන එකත් අරමුණු කරන්නේ මනායතනයෙන්. ඒ නිසා ඒක ධම්මායතනය හැටියට පෙන්නනවා.

මොකද, සම්මුතිය අරමුණුකරන්නේ ත් මනායතනයෙන් නිසා, ප්‍රඥප්තියත් ධම්මායතනය හැටියට හඳුන්වනවා. මෙතැන ඇත්තවශයෙන් පවතින ධර්ම ටික පෙන්නන නිසා ඒක අරගෙන නැහැ. එතකොට වේදනා ස්කන්ධය මොකක් ද? එතැන කියපු සංඥා ස්කන්ධය මොකක් ද? සංස්කාර ස්කන්ධය මොකක් ද? කියලා පෙන්නලා තියෙනවා.

ඔය තමයි අභිධර්ම භාෂණීය වශයෙන් මේ ආයතන ටික පෙන්නලා තියෙන හැටි.

එතකොට ඒ ආයතනයෝ පිළිබඳව තවත් අපි දැනුම පුළුල් කරගැනීම සඳහා, දැනුම වඩනය කරගැනීම සඳහා මේ

අභිධම්මය ප්‍රශ්න විසර්ජන ක්‍රමයකින් මේවා තව තවත් අපට විසිතුරුව පෙන්නලා තියෙනවා, මේ ආයතනවලින් කුසලයෝ කෙනෙක් ද අකුසලයෝ කෙනෙක් ද, අව්‍යාකෘතයෝ කෙනෙක් ද? මේවා හේතු සමග යෙදෙනවා ද? මේවා ලෞකික ද? ලෝකෝත්තර ද? අන්න ඒ විදියට.

තවත් දැනගැනීම සඳහා රූපාවචර අරූපාවචර ආදී ප්‍රබේධ විසින් නොයෙක් ප්‍රබේධවලට බෙදලා, මේ ආයතන ටික පෙන්නලා තියෙනවා. එයින් රාශියක් තියෙනවා. ඒකේ ඇතැම් ඒවා කියන්න ගියොත් අභිධම්මය පිළිබඳ නො දන්නාකම නිසා ඒවා ඔබට ටිකක් අමාරුවෙනවා. ඒ නිසා මෙහි අපට සාමාන්‍යයෙන් ගෝචරකරගන්න පුළුවන්, ග්‍රහණය කරගන්න පුළුවන්, කොටස් ටිකක් මම මෙකෙන් මතුකරලා ඔබට පෙන්නලා දෙන්නම්.

එතැන ආයතන ගැන මේකේ මම විස්තර කරන්න යන්නේ නැහැ. න්‍යායයන් කිහිපයකින් මේ ආයතන පිළිබඳව පෙන්නනවා. එතැන තියෙනවා දස ආයතන කෙනෙක් අව්‍යාකෘත යි කියලා. කුසල් වශයෙන් හෝ අකුසල් වශයෙන් ප්‍රකාශ නො කරන දේවල්වලට අව්‍යාකෘත කියලා කියනවා.

ආයතන දහයක් අව්‍යාකෘත යි. ඇයි අව්‍යාකෘත යි කියන්නේ? දැන් ආයතන දොළහෙන් ආයතන දහයක් රූප යි. ඉතින් රූප කුසල් හෝ අකුසල් හෝ වෙන්වේ නැහැ නේ. ඒ නිසා තමයි චක්ඛායතන, සෝතායතන, ඝාතායතන, ගජ්ඣායතන, කායායතන, ඓඨ්ඨිකායතන, දක්වා ම ආයතන දහයක් තියෙනවා. ආධ්‍යාත්මික, බාහිර ඔක්කෝම රූප යි. ඒ නිසා ආයතන දහයක් අව්‍යාකෘතයි කියලා කිව්වා.

ඒ වාගේ ම ආයතනයේ දෙදෙනෙක් - ධම්මායතනය යි, මනායතනය යි - ඒක කුසල් ද වන්නාහ. අකුසල් ද වන්නාහ, අව්‍යාකෘත ද වන්නාහ. කියලා පෙන්නනවා. දශආයතන කෙනෙක් අව්‍යාකෘතයහ. ආයතනයේ දෙදෙනෙක් කුසල් ද වන්නාහ. අකුසල් ද වන්නාහ. අව්‍යාකෘත ද වන්නාහු යි. ...

ඒ කොහොම ද? දැන් මනායතනයෙන් අපි කුසලයක් හටගන්නාකොට ධම්මායතනය හා එකතුවෙලා, එතකොට ඒ ආයතන කුසල්. යම් මනායතන ධම්මායතනයක් සම්බන්ධයෙන් අකුසලයක් උපදිනකොට ඒ ආයතන දෙක අකුසල්. ඒ මනායතන, ධම්මායතන හරහා අපට අව්‍යාකෘත වශයෙන් කියලා කියන්නේ, ක්‍රියා. රහතන් වහන්සේලාට වගේ උපදිනකොට. ඒ වාගේ ම නැතිනම් අපි කුසල් අකුසල් නොවන විදියට විපාක වශයෙන් අපට සිත් උපදිනවා නේ. ඒත් ධම්මායතන, මනායතන වශයෙන්. එතකොටත් අව්‍යාකෘත යි කියලා කියනවා. එතකොට ඒ ධම්මායතනය කියපු එක වරෙක කුසල් වෙන්න පුළුවන්. වරෙක අකුසල් වෙන්න පුළුවන්. වරෙක අව්‍යාකෘත වෙන්න පුළුවන්. ආයතන දහයක් ඒකාන්තයෙන් අව්‍යාකෘත යි. ඒ කියන්නේ කුසල් හෝ අකුසල් වශයෙන් කියන්න බැහැ. මේ ආයතන දෙක බෙදන්න පුළුවන්.

එතකොට දශආයතන කෙනෙක් සුඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තහ යි ද දුඃඛවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තහ යි ද උපේක්ෂාවේදනාව හා සම්ප්‍රයුක්තහ යි ද කියන්න බැහැ. ඇයි, රූප හැටියට ආයතන දහයක් තියෙනවා නේ. එතකොට ඒවා කවදාවත්, රූප කවදාවත් සුඛ වේදනා හා යෙදිලා නැහැ. නැහැ නේ. සම්ප්‍රයුක්ත වෙන්නේ නැහැ. දුක් වේදනාව සම්ප්‍රයුක්ත වෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා ආයතන දහය වේදනා සුඛ දුක්ඛ උපෙක්ඛා වේදනාව හා යෙදිලා කියලා කියන්නේ නැහැ.

නමුත් මේ ආයතනය, මනායතනය සුඛ වේදනාව හා සම්පයුක්ත වන්නේ ය. දුක් වේදනාව හා සම්පයුක්ත වන්නේය. උපෙක්ඛා වේදනාව හා සම්පයුක්ත වන්නේය කියලා කියනවා. මනායතනය සුඛ වේදනාව, දුක්ඛ වේදනාව, උපේක්ෂා වේදනාව හා සම්පයුක්ත වෙනවා කියලා පනවන්න පුළුවන්.

මොකද, මනායතනයට ඒක වෙනස, ධම්මායතනය, ඒත් ඒ වාගේ ම සුඛ වේදනාව දුක් වේදනාව, උපේක්ෂා වේදනාව හා සම්පයුක්තයි කියලා කියන්නත් පුළුවන්. සුඛ වේදනාව, දුක් වේදනාව, උපේක්ෂා වේදනාව හා සම්පයුක්ත නො වේ කියලා කියන්නත් පුළුවන්.

ධම්මායතනයේ මනායතනයට වඩා පොඩි වෙනසක් තියෙනවා. ඇයි එහෙම කියන්නේ? දැන් ධම්මායතනය හැටියට අපි ගන්නේ වේදනා ස්කන්ධය, සංඥා ස්කන්ධය, සංස්කාර ස්කන්ධය යි. අසංඛත ධාතුවත් ගත්තා. නිවනත් ධම්මායතනය හැටියට ගත්තහම නිවන කියන ධම්මායතනයට කියන්න පුළුවන් සුඛ වේදනා සම්පයුක්ත යි දුක් වේදනා සම්පයුක්ත යි, උපේක්ෂා කියන්න බැහැ. යම් ධම්මායතනයක් තියෙනවා සුඛ දුක්ඛ උපේක්ෂාවලින් යුක්ත නො වූ. ඊට පස්සේ අපි කියමු ධම්මායතනයේ හැදුණු වේදනා ස්කන්ධයේ, වේදනාවටත් කියන්න බැහැ නේ සුඛ වේදනාව හා සම්පයුක්ත යි කියලා. ඒ වේදනාව තව එකක යෙදෙනකොට යි නේ කියන්න වෙන්නේ. මම අර මුලින් කතා කරේ අපි වතුර, වතුර සමග එකතුවෙලා කියලා කියන්නේ නැහැ නේ. අන්න ඒ වගේ ඒක ඒ ධර්මයෙන් යුක්ත යි කියන්නේ නෑ. ඒ නිසා ඒ ධම්මායතනය බෙදන්න පුළුවන්.

ඔබ මේක ටිකක් සියුම්ව තේරුම්ගන්න. සමහරවිට අමාරු වෙන්න පුළුවන්. එතකොට දස ආයතන නොම විපාක වූ, විපාක ස්වභාව ද නො වූහ. එතකොට මේ ආයතන දහයකට විපාක කියලා කියන්නේ නැහැ. විපාක කියලා කියන්නේ - අපි ගිය සැරේ සඳහන් කරා - චිත්ත චෛතසික ධර්මයන්ව තමයි විපාක හැටියට හඳුන්වන්නේ.

ඊට පස්සේ තව මේ රාශියක් තියෙනවා. මේ දස ආයතනයෝ ගත්තහම: ... දශායතනයෝ අසංක්ලිෂ්ටසංක්ලෙශිකයෝ ය. ඒ කියන්නේ ආයතන දහයක් කිලිටි නෙවෙයි. කිලිටි කියන්නේ අපි අකුසල්වලට කිලිටි කියලා කියන්නේ. කිලිටි නෙවෙයි. සංකිලේශිකයි කියලා කියන්නේ, කෙලෙස්වලට, කිලිටිවලට හිත යි. ආයතන දහයක් රූප යි. කිලිටි කියන්නේ නැහැ නේ රූපවලට. නමුත් කිලිටි ඇතිවෙන්න පුළුවන්. කෙලෙස් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා ඒවාට කෙලෙස්වලට හිතයි කියලා කියනවා. ආයතන දහයක්. හැබැයි, ... ආයතනයෝ දෙදෙනෙක් සංක්ලිෂ්ටසංක්ලෙශික ද වන්නාහ. අසංක්ලිෂ්ටසංක්ලෙශික ද වන්නාහ. අසංක්ලිෂ්ටඅසංක්ලෙශික ද වන්නාහු යි. කියලා බෙදන්න පුළුවන්.

දැන් ආයතන දෙකක්, ධම්මායතනය යි මනායතනය යි ගත්තහම ඒවා කෙලෙස් හා කෙලෙස්වලට හිත ද කියන දෙකම වෙන්න පුළුවන්. මොකද, කුසල් අකුසල් ඔක්කෝම ධම්මායතනය හැටියට නේ යන්නේ. මනායතන කියන මේ දෙකේම ධම්මායතන මනායතනයේ තමයි ඔක්කෝම යෙදෙන්නේ. ඒ නිසා දැන් කුසල් යෙදෙනකොට ඒකට කිලිටි කියන්න බැහැනේ. එතකොට අසංක්ලිෂ්ටයි. හැබැයි කෙලෙස්වලට හිත යි කියනවා. අකුසල් ම යෙදෙනකොට

සංක්ලිෂ්ටසාංක්ලෙශිකයි. කෙලෙසුත් වෙනවා. කෙලෙස්වලට හිතයි කියලා කියන්නත් වෙනවා. අසංක්ලිෂ්ටඅසාංක්ලෙශිකයෝ කියලා ධම්මායතනය මනායතනය හරහා මාගීඵල කියන ඒවාත් තියෙන්නේ. අසංඛත ධාතු වත් ධම්මායතනය නේ. එතකොට ඒ මාගීඵල යෙදෙනකොට ඒවාට අසංක්ලිෂ්ටඅසාංක්ලෙශිකයි කියලා කියනවා. කිලිටිත් නෙවෙයි. කිලිටිවලට හිතත් නැහැ. මොකද අර මාගීයත් ඵලයත් කියන එකත් ධම්මායතන මනායතන කියන තැනින් තමයි පෙන්නන්න වෙන්නේ.

ඒ නිසා ඒවාත් වටිනවා මේවා විදගීනා ඥානවලට. මොකද, ආයතන දහය ගත්තහම ඒ ඇහැ කිලිටි නෙවෙයි. ඒ වගේ ඒවා ඇතුළේ මේ අකුසල චුට්ටක්වත් නැහැ. කිලිටි නැහැ. රූපය ගත්තත් කිලිටි නැහැ. නමුත් අපි ඒවාට කිලිටි ආරෝපණය කරගෙන තියෙනවා. අන්න ඒකයි අපට මෙතැනින් මතුකරගන්න වැදගත් වෙන්නේ.

ඒවාගේ තව විශාල ප්‍රමාණයක් තියෙනවා. මම මේකේ යම් යම් දේවල් අතහරිනවා.

එකොළොස් ආයතන:-... එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් අතීත ද වන්නාහ. අනාගත ද වන්නාහ. පච්චුප්පන්න ද වන්නාහ. ධර්මායතනය අතීත ද වන්නේ ය. අනාගත ද වන්නේ ය. පච්චුප්පන්න ද වන්නේ ය. අතීත යි ද අනාගත යි ද ප්‍රත්‍යක්ෂපන්න යි ද නො කියයුතු ද වන්නේ යි. එකොළොස් ආයතනයක් කියලා කියන්නේ මෙතැන ආයතන එකොළහක් රූප වශයෙන් කියන්නේ. චක්ඛායතන රූපායතන සෝත්තායතන සද්දායතන ආදී වශයෙන් රූප වශයෙන් හඳුන්වන ආයතන දහයත් මනායතනයත්. මේකට අතීත ද අනාගත ද වර්තමාන ද කියලා කියන්න පුළුවන්. ඒක ඇවිල්ලා

අතීත රූපය යි. අනාගත රූපය යි. වර්තමාන රූපය යි කියලා කියන්න පුළුවන්. අතීත ඇහැක් අනාගත ඇහැ කියලා අපට පනවන්න පුළුවන්. මනායතනයක් පනවන්න පුළුවන්. හැබැයි ධම්මායතනය බෙදෙනවා. ඒකයි ඒක කඩලා පෙන්නන්නේ. ධම්මායතනය අතීත අනාගත, අතීත වේදනාව අනාගත වේදනාව, වර්තමාන වේදනාව කියලා කියන්න පුළුවන්. පවිච්ඡප්පන්න වේදනාව කියලාත් කියන්න පුළුවන්.

හැබැයි ධම්මායතනය කියන එක අපි අර වාගේ අසංඛත ධාතුව වෙන කොට, ඒකට අතීත හෝ අනාගත හෝ වර්තමාන හෝ කියලා කාලයක් පනවන්න බැහැ. සම්මුතියක් අපි ධම්මායතනය කියලා දැමීමා නේ. එතකොට සම්මුතිය අතීත ධර්මයක්, අනාගත ධර්මයක්, වර්තමාන ධර්මයක් කියලා ඒ පනවන්නත් බැහැ. ඒ නිසා ධම්මායතනය වෙනම කඩලා බෙදලා පෙන්නනවා.

දසායතන:- එතකොට ... දසායතනයෝ අනාලම්භනයහ. ආයතන දහයක් අනාලම්භන යි කියලා කියන්නේ. ඒ ආයතන දහයට අරමුණු ගන්න බැහැ. දැන් ඇහැට, රූපයට අරමුණු අරගෙන උපදින්න බැහැ. දසායතනයෝ අනාලම්භනයහ. ඒ විදියට ආයතන දහයක් ම අනාලම්භන යි. ආයතනයෝ දෙදෙනෙක් අතීතාලම්භන ද වන්නාහ. අනාගතාලම්භන ද වන්නාහ. ප්‍රත්‍යක්ෂන්තාලම්භන ද වන්නාහ. ආයතන දෙදෙනෙක්, ධම්මායතනය යි මනායතනය යි, අතීතාලම්භනහ යි ද, අනාගතාලම්භනහ යි ද ප්‍රත්‍යක්ෂන්තාලම්භනහ යි ද නො කියයුතු ද වන්නාහුය.

... දසායතනයෝ අනාලම්භනයහ. ආයතනයෝ දෙදෙනෙක් අද්ධාක්ෂාලම්භන ද වන්නාහ. බාහිරාලම්භන ද වන්නාහ. අද්ධාක්ෂාබාහිරාලම්භන ද වන්නාහ. ... එතකොට ආයතන

දහයක් අනාලම්බණ යි. දෙදෙනෙක් බාහිර ආධ්‍යාත්මික බාහිර. ආධ්‍යාත්මික බාහිර දෙක ම වෙනත් පුළුවන්. ඒ වාගේ ම අසංඛත ධාතුව ගත්තහම ඒ විදියට පනවන්නේ නැහැ.

අන්න ඒවා බෙදනවා දැන්. ධම්මායතනය යි මනායතනය යි එකතුවෙලා, අපට නැති ධර්මයක් අරමුණුකරනකොට ඒකට අතීතාලම්බන කියනවා. අනාගතයේ දෙයක් අරමුණු කරන කොට අනාගතාලම්බණ කියනවා. මේ මොහොතේ යමක් අරමුණු කරනකොට පව්වුප්පන්නාලම්බනය යි කියලා කියනවා. කෙනෙකුට අසංඛත ධාතුව හෙවත් නිවන අරමුණු වෙනකොට අපට කියන්න බැහැ ඒක අතීතාලම්බන හෝ අනාගතාලම්බන හෝ පව්වුප්පන්නාලම්බන යි කියලා. සම්මුතියක් අරමුණු වෙන කොටත් අතීත, අනාගත, වර්තමාන ආලම්බන යි කියලා ඒ ධම්මායතනයට හෝ මනායතනයට කියන්න බැහැ.

මම මේ ධම්මායතන මනායතන කියනකොට මම හිතන්නේ ඔබට තේරෙනවා. ඒ නිසා යි ඒක මම නැවත නැවත විග්‍රහකරන්න යන්නේ නැත්තේ. ඒ නුවණ හැම වෙලාවේ ම මෙතැන්ට ගන්න ඕන.

දොළොස් ආයතන:- ...දොළොස් ආයතනයෝ අද්ධ්‍යාත්ම ද වන්නාහ. බාහිර ද වන්නාහ, අද්ධ්‍යාත්ම බාහිර ද වන්නාහු ය. ආයතන දොළහ ම ආධ්‍යාත්ම බාහිර වශයෙන් බෙදෙන්න පුළුවන්.

... රූපායතනය සතිදර්ශනසප්තකිස ය. දැකීමෙන් යුක්ත යි. ගැටීමෙන් යුක්ත යි රූපායතන. අනිත් ආයතන එකොළහ ම අනිදස්සන යි අප්පටිස යි. දැකීමට බැරි, ගැටීමෙන් යුක්ත යි ආයතන එකොළහක්.

... එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් හේතු නො වෙති. හේතු කියන්නේ මොකක් ද? ඊට පස්සේ තවත් තියෙනවා වැදගත් එකක්: එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් හේතු නො වෙති. හේතු කියන්නේ මොකක් ද? ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ, අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ ආදී මේ හේතු යි. කම් සකස්වන හේතු නේ. මේ හේතු කියන ගොඩට ආයතන එකොළහක් දාන්න බැහැ. මොනවා ද? රූප වශයෙන් ගන්නා චක්ඛායතන, රූපායතන ආදී ආයතන දහය යි, මනායතනය යි හේතු හැටියට දාන්න බැහැ. ධම්මායතනය හේතු හැටියට දාන්නත් පුළුවන්; හේතු හැටියට නො දාන්නත් පුළුවන්. දැන්, ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ ආදී වෛතසික ඔක්කෝම ධම්මායතන යි. ඒ නිසා

... ධර්මායතනය හේතු ද වෙයි. නහේතු ද වෙයි. එතකොට හේතු නො වන ධර්ම තව තියෙනවා නේ. ශ්‍රධාව, සතිය ආදිය, මේ හේතු ධර්ම නෙවෙයි. එතකොට ඒ ධම්මායතනය හේතු නොවේ කියලා ඔහොම අපට බෙදන්න පුළුවන් මේ ආයතන.

... දශායතනයේ අහේතුකයහ. ආයතන දහයක් අහේතුක යි. ඒ කියන්නේ හේතු සහිත නැහැ. හේතුවලින් යුක්ත ද නැහැ. හේතු ද නො වේ. හේතු සහිත ද නැහැ. ආයතන දහයක් - අපි කියපු අර රූප දහය. චක්ඛායතන, සෝතායතනයි දහය. මනායතනය යි ධම්මායතනයයි කියන එක සහේතුක ද වන්නාහ, අහේතුක ද වන්නාහ. එතකොට හේතු සහිතව යෙදුණොත් ඒ ආයතන දෙකට සහේතුක යි කියනවා. හේතු නැතිව යෙදුණොත් අහේතුක යි කියලා කියනවා.

ඊට පස්සේ තවත් ඒ විදියට සංයෝජනයෝ, ඊට පස්සේ නිවරණ, උපාදාන, මේ ආකාරයෙනුත් අර විදියට බෙදලා පෙන්නවා.

... එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් සප්තායෝ ය. ආයතන එකොළහක් ප්‍රත්‍යයෙන් උපදින නිසා සප්තායයි කියලා කියනවා.

... ධර්මායතනය සප්තාය ද වන්නේ ය. අප්‍රත්‍යාය ද වන්නේ යි. ධර්මායතනය ගත්තහම අසංඛතධාතු අප්‍රත්‍යායයි. අනික් ඔක්කෝම සප්තායයි. එතකොට ධර්මායතනය බෙදෙනවා.

... එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් සංඛත වන්නාහ. ධර්මායතනය සංඛත ද වන්නේ ය. අසංඛත ද වන්නේ යි. සංඛත අසංඛත කියන්නේ, සංඛත කියලා කියන්නේ ප්‍රත්‍යායයෙන් හටගත්ත දේවල්වලට යි. අසංඛත කියන්නේ නිර්වාන ධාතුවට යි - ප්‍රත්‍යායයෙන් හට නො ගත් දේ යි. ඒ නිසා ධර්මායතනය වෙනවා. අනික් ඔක්කෝම සංඛත යි.

... දශායතනයෝ රූපයෝ ය. ආයතන දහයක් රූප යි.

... මනායතනය අරූපය. මනායතනය අරූප යි. ඔන්න තේරුම්ගන්න: මනායතනය අරූප යි. ආයතන දහයක් රූප යි.

... ධර්මායතනය රූප ද වන්නේ ය. අරූප ද වන්නේ යි. ඇයි ඒ කිව්වේ? ධර්මායතනය කියලා හඳුන්වන විත්ත වෛතසික ආදී මේවා ගත්තහම අරූප යි. ධර්මායතනය හැටියට අපි හඳුන්වන සුබ්බම රූප ටික ගත්තහම, ඒවා රූප යි. ඒ නිසා ධර්මායතනය රූප ද වෙනවා, අරූප ද වෙනවා. මනායතනය ඒකාන්තයෙන් අරූප යි. ආයතන දහයක්, වක්ඛායතන, සෝතායතන ආදී දහයෙන් ඒකාන්තයෙන් රූප යි.

... දශායතනයෝ ලොකිකයෝ ය. ආයතනයෝ දෙදෙනෙක් ලොකික ද වන්නාහ. ලෝකෝත්තර ද වන්නාහු ය. ලොකික කියන්නේ ලෝකය අනුව ගියපු. ආයතනයෝ දෙදෙනෙක්

ලෝකික ද වන්නාහ. ලෝකෝත්තර ද වන්නාහ. ඒ කියන්නේ මේ ධම්මායතන මනායතන මාගීඵලවල යෙදෙනකොට ලෝකෝත්තර යි කියනවා. ධම්මායතන මනායතන ලෝකික කුසල් අකුසල්වල යෙදෙන කොට ඒ ධම්මායතන මනායතන ලෝකික යි කියලා කියනවා. හැබැයි ආයතන දහයක් හැම වෙලාවේ ම ලෝකික යි ම යි. මොකද, රූපය ඒකාන්තයෙන් ලෝකිකයි. ලෝකෝත්තර රූප නැහැ. ඒ නිසා ඒක කෙලින් ම ලෝකික යි ම යි කියලා කියනවා.

... එකොළොස් ආයතන කෙනෙක් ආශ්‍රව නො වන්නාහ. ආයතන එකොළහක් ආශ්‍රව වෙන්නේ නැහැ.

... ධර්මායතනය ආශ්‍රව ද වන්නේ ය. නොද ආශ්‍රව ද වන්නේ යි. එතකොට ආයතන එකොළහක් කිව්වේ මොනවා ද? අර රූප වශයෙන් ගන්නා ආයතන දහය යි. මනායතනය යි. මේ එකකටවත් ආශ්‍රව කියන්න බැහැ. කාමාශ්‍රව භවාශ්‍රව කියලා අපි හඳුන්වලා තියෙන්නේ. කෙලෙස් හුරුවක්. මේවා එකක්වත් ආශ්‍රව නෙවෙයි. ආශ්‍රව වෙන්නේ ධම්මායතනය යි.

...ධම්මායතනය ආශ්‍රව ද වන්නේ ය. නොද ආශ්‍රවද වන්නේ යි. ධම්මායතනය ආශ්‍රව ද වෙනවා. අනාශ්‍රව ද වෙනවා. නො ද ආශ්‍රව ද වෙනවා. ආශ්‍රව කියන්නේ අකුසල් නේ. එතකොට අකුසල වශයෙන් නො යෙදෙන අවස්ථාවල ධම්මායතනය ආශ්‍රව වෙන්නේ නැහැ. අකුසල් වශයෙන් යෙදෙන අවස්ථාවල ධම්මායතනය ආශ්‍රව වෙනවා. ඒවාගේ ම අසංඛත ධාතුවේ දී ධම්මායතනය අනාශ්‍රව වෙනවා. නො ආශ්‍රව වෙනවා.

මේ විදියට මේ ආශ්‍රව පිළිබඳව සංයෝජන, ඕස, යෝස, ග්‍රන්ථ ඔය විදියට බෙදලා ලස්සනට මේ ආයතනයන් පිළිබඳව අපට හොඳට තේරුම්ගන්න, මේ ආයතන කියන්නේ මොනවා ද?

කුසල් අකුසල් වශයෙන් බෙදන්න පුළුවන්. හේතු වශයෙන් කෙලෙස් වශයෙන් මේවා වෙන්කරලා බෙදලා, මේවා රූප වශයෙන් අව්‍යාකෘත වශයෙන් බෙදලා, ප්‍රත්‍ය අප්‍රත්‍ය වශයෙන් බෙදලා, මේවා අපි ඔන්න ඔය ටික ටික ඒවා ඉගෙනගෙන මේ ආයතන ද ආරෝපණය කරගෙන ටික ටික බලන්න බලන්න මේ ආයතනයන් පිළිබඳ පුළුල් දැනුමක් එනවා. එතකොට මේ ආයතන පිළිබඳව අපට සූත්‍රයක් බලනකොට දැන් සළායතන විභවිගයවගේ, සළායතන සංයුත්තය වගේ, බලනකොට ආයතන පිළිබඳව පෙන්නලා තියෙන්නේ. ඒ සූත්‍රයක් අපට මනාකොට විසර්ජනය කරගන්න, තේරුම්ගන්න පහසුවෙනවා. යම් කෙනෙක් බණක් කියනකොට මේ තුළ මොනවාහරි වැරදි අදහසක් තියෙනවා නම්, ඒක තේරුම්ගන්න මේ දැනුම ගොඩාක් වටිනවා. මේ ආයතන පිළිබඳව.

ඉතින් ඒ නිසා මම මෙතැනින් මගේ දේශනාව නතරකරනවා. මම මේකට වජ්‍රපාණක සූත්‍රය කියලා සූත්‍රයක් තිබුණා. ඒක ආදේශ කරගන්න හැදෑවේ. නමුත් ඒක ආදේශකරගන්න කාලවේලාව මදි අපට. ඉතින් ඒ නිසා මේ ප්‍රශ්නවලට ටිකක් ඉඩකඩ තියලා, නමුත් ඒ වෙනුවට විද්‍යා වශයෙන් ටිකක් මම මුලින් පෙන්නාපු නිසා මම අද මේ දහම් පරියාය අවසාන කරනවා. ඊළඟ සැරේ අපට කතාකරන්න තියෙන්නේ **සළායතන පච්චයා එස්සො** කියන පටිච්චසමුප්පාද අංගය යි. ඒකත් ඉතා ගැඹුරු යි. ගැඹුරු එකක් හැටියට විග්‍රහවෙන එකක් මේ ස්පර්ශ කියන එක. සළායතන ප්‍රත්‍යයෙන් වන ස්පර්ශය. ඒක අපි ඊළඟ සැරේට අවස්ථාව තියලා, ඉතින් මේ තුළින් අපි මේ ආයතන පිළිබඳව විද්‍යානා පැත්තෙන් හා ඒ ආයතනයන්ගේ ඒ අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම ලක්ෂණ මතුකරගන්නා ආකාරය පිළිබඳව මේ ආයතන පිළිබඳව නො දැන හිටියොත් අපට වන හානිය, අනර්ථය සහ අපි

ශ්‍රාවකයෙක් ද නො වන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නලා තියෙනවා. ඒ වාගේ ම ඒ ආයතන භය පිළිබඳව නො දැනීම නිසා ඒකට තණ්හා කළොත් ඔහු දුකට තණ්හා කරන්නේ. සසරට තණ්හා කරන්නේ. කෙලෙස් වැගිරෙන තැනක්. මේක බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇතැම් සූත්‍රවල කෙලෙස් වැගිරීමත්, නො වැගිරීමත් දේශනා කරමි කියලා මේ ආයතන භය තුළින් නිරන්තරයෙන් කෙලෙස් වැගිරෙනබව, කෙලෙස් වැගිරෙන හැටි, ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා.

ඒ නිසා මේ ආයතන පිළිබඳව ඔය විදියට දැනගෙන, ඒ ආයතන ධර්ම මොනවා ද, අනිත්‍ය ලක්ෂණ මොනවා ද, කියලා අපි කතා කරා. ඒවාගේ අනිත්‍ය ධර්ම, අනිත්‍ය ලක්ෂණ, කතා කරා. ඒ ආයතනයන්ගේ අන්තර්ගතය, ඒ ආයතන කියන්නේ මොනවා ද, කියලා අපි මේ ආයතන වෙන් වෙන් කරලා තේරුම්ගත්තා. පදශෝධන වාරය වගේ ධර්ම වෙන්කරලා ගත්තා.

ඒ විදියට ඔබ මේක නැවැත නැවැත දැනුවත්බව ඇතිකරගෙන, නැවත නැවත බලලා, ඒ ආයතන පිළිබඳව ලොකු දැනුමක් නිවන සඳහා කෙලෙස් දුරුකරගැනීම සඳහා ශක්තිය ධ්‍යෙය්‍ය ඇතිකරගෙන ඒ සඳහා උත්සාහවත් වෙන්න කියලා හැම දෙනාට ම ආරාධනා කරමින් මගේ ධර්මානුශාසනාව අවසාන කරනවා.

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි.) ආයතන දහයක් හේතු නො වනවා කියන එක පහදලා දෙන්න ස්වාමීන් වහන්ස. ස්පඨියක් වෙන්න, ඇහැත් රූපයත් වක්ඛවිඤ්ඤාණයත් හේතු වෙනවා නේ. එතකොට ඇහැයි අපි යි ආයතන දහයක් හේතු නොවනවා කියලා කියන එක...

පිළිතුර:- ඒ කියන්නේ මේක මම එතැනදින් කිව්වා අපි ඔය බණ අහනකොට, දැන් මේක මම කෙනෙකුට කරන ආරෝපණයක් නෙවෙයි. අපි කවුරු වුණත් බණ අහනකොට අපි තවම පුරුදු නැහැ ඒ වචනයෙන් වචනය තීක්ෂණව අරන් යන්න. ඒ නිසා තමයි අපට මේ ප්‍රශ්න වරින් වර එන්නේ. දැන් මම හේතු කියන්නේ මොනවා ද කියලා එතැන ම කිව්වා. මොනවා ද හේතු? ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ යි හේතු. මේ හේතු එකකටවත් මේ ආයතන දාන්න බැහැ කියලා මම පෙන්වුවා.

- මෙතැන හේතු කිව්වේ අර යමක් උපදින්න හේතුවන අර්ථයෙන් නෙවෙයි.
- මේ ශාසනයේ කමී සකස්කරන ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහවලටත් හේතු කියලා කියනවා.
- ඒ වගේ ම යම් දෙයක් හටගන්න, උපදින්න ප්‍රත්‍යයවෙන අර්ථයෙනුත් හේතු කියලා කිව්වා.

එතකොට මෙතැන හේතු කියලා අදහස් කරේ අර කියන මේ ශාසනය හඳුනන නව හේතු කියලා හඳුනන ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කියන මෙන්න මේ අව්‍යාකෘත අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කියන මෙන්න මේවා යි. ඒ ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ හෝ අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ කියන මේ හේතු එකක්වත් මේ ආයතන දහයට දාන්න බැහැ. දැන් උදාහරණයක්

වශයෙන් රූපය ලෝභය කියලා කියන්න බැහැ. ද්වේශය මෝහය කියන්න බැහැ. ඇහැ ලෝභය-ද්වේශය-මෝහය කියලා එහෙම පනවන්න බැහැ මේ ආයතන දහය. ඒ නිසා මේ, නමුත් අපි ඒවා මේ විදියට කෙලෙස් වශයෙන් ඇතිකරගන්නවා. ඒ නිසා යි මෙතැන මේ මාතෘකා කරේ. ආයතන දහයක් හේතු නෙවෙයි කියලා කිව්වේ. උපදින්න දැන් ප්‍රත්‍යයවන හේතුවුණා අර්ථයෙන් පොදු අර්ථය නෙවෙයි මෙතැන කියන්නේ. වෙනත් අර කියපු හේතු කියන අර්ථයෙන් තමයි මෙතැන ගත්තේ. පැහැදිලි ද ඒක?

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- ස්වාමීන් වහන්ස, එතකොට මේ ඇස උපදින්න හේතුව මොකක් ද? කමිප් රූපයක් නේ ද එතැන ඇතිවුණේ?

පිළිතුර:- ඔවු. ඒ හේතු පටලවාගන්න එපා. හේතු ඉමහත් සංඛ්‍යාවක් තියෙනවා. ගහක් ඇතිවෙන්න බීජ හේතුවෙනවා. වණ්ඩ හේතුවෙනවා. ජලය හේතුවෙනවා. ඒ හේතු අර්ථය නෙවෙයි මෙතැන කිව්වේ. මේ කමී ඇතිකරන, හිතක් බලවත් කරන හේතු බුදුරජාණන් වහන්සේ හේතු කියලා වෙනම හඳුන්වලා තියෙනවා. ලෝභය හේතුවක්, ද්වේශය හේතුවක්. මෝහය හේතුවක්. ඔන්න ඔය හේතු අර්ථයෙනුයි අතන හේතු නෙවෙයි කිව්වේ. නමුත් අපට පොදුවේ ගත්තහම ඇහැක් කමීය නිසා උපදිනවා කියලා කියනවා. එතකොට ඇහැ කමීය නිසා ඉපදුණාට, දැන් අපි කියමු, ලෝභය නිසා ඇහැ ඉපදුණාට ඇහැ ලෝභය නෙවෙයි නේ. ආත්ත ඒ නිසා ලෝභය නිසා ඇහැ උපදින්න පුළුවන්. නමුත් ඇහැට කියන්න පුළුවන් ද ලෝභය කියලා? බැහැ. ඒ නිසා තමයි මෙතැන ඇහැ ආදී

ආයතන දහය හේතු නොවෙයි කියලා කිව්වේ. නමුත් ඒවා උපදින්නේ හේතූන්ගෙන් වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ ඉපදිවිච්චි එලයට හේතු කියන්නේ නැහැ නේ අපි. නේ ද?

දැන් උදාහරණයක් වශයෙන් අපි කියමුකො යකඩ කෑලි දෙකක් එකට ගැටෙනකොට ශබ්දයක් උපදිනවා. දැන් අපි ශබ්දයට කිව්වොත් යකඩ කෑලි දෙක කියලා? වැරදි නේ. අන්න ඒ වාගේ.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි.) ස්වාමීන් වහන්ස, අන්‍ය තීර්ථකයන් පවා නාමරූප විඤ්ඤාණ කියන ඒ ... එනකම් ආවානේ. නාමරූප නිසා විඤ්ඤාණය, විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූප කියලා ඒ එතැන අර අඤ්ඤමඤ්ඤතාවයට එනකම් ඒ කට්ටියට ආවා කියනවා වගේ දෙයක් තමයි මට ... හැඟිලා තියෙන්නේ. ඒ වාගේ ම ස්වාමීන් වහන්ස, සංඛාර කියන එක දුකයි කියන එකත් ... පංචඋපාදානස්කන්ධය ම දුක් ... රූපය දුක යි. වේදනාව දුක යි. සාඤ්ඤාව දුක යි. සංස්කාර දුක යි කියන එකත් විඤ්ඤාණය දුකයි කියන එකත් ඒ කට්ටියට අවබෝධයක් යම් මට්ටමකට තිබුණා. එතකොට මේ බුද්ධ ශාසනයට කොහොම ද ස්වාමීන් වහන්ස ... අපි කියනවා ... බුදුරජාණන් වහන්සේ විතරයි මේක දැක්කේ. අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් සංස්කාර හැදෙන විදියක්. වෙන කිසි කෙනෙක් දැක්කේ නැහැ කියලා. එතකොට අර සංස්කාර දුක්ඛයත් ඒ කට්ටියත් දැකලා තියෙද්දී අවිද්‍යාව නිසා මේක හටගන්නවා කියන එකත් අපි දැක්කේ නැහැ කියන එක අපි කොහොම ද ස්වාමීන් වහන්ස වටහාගන්නේ?

පිළිතුර:- ඔව්. දැන් අන්‍ය තීර්ථකයින් ස්කන්ධ-ධාතු-ආයතන ගැන කතාකරා. පංචඋපාදානස්කන්ධය කිව්වහම එයාලා ඒවා උගන්නලා තියෙනවා. කතාකරලා තියෙනවා. ආශ්‍රව පිළිබඳවත් කතාකරලා තියෙනවා. අනිත්‍ය දුක්ඛ පිළිබඳවත් කතාකරලා තියෙනවා. අනාත්ම ලක්ෂණය තමයි අප්‍රකට. ඉතින් මම ඒක පැහැදිලිකරේ අනිත්‍ය ලක්ෂණ, දුක්ඛ ලක්ෂණ මේ ශාසනයෙන් බැහැර අයත් දන්නවා. නමුත් දැනගත්තාට එයාලා මේ අනාත්මය ඔස්සේ නෙවෙයි ඒක දකින්නේ. පුද්ගලභාවයෙන් තමයි ඒක දකින්නේ. ඒ නිසා තමයි මේ ශාසනයෙන් ඒ හැම දැකීමි, ඒ ලක්ෂණ දැකීමි, බැහැරවෙන්නේ ඒ නිසා යි. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයට ගියපු මේ ශාසනයෙන් බැහැර කෙනා එයාගේ හිත වඩන්න පුළුවන් උපරිමය වඩලා. එයා ඒක වඩන කොට ඒ වාගේ අනිත්‍ය දුක්ඛ දැකලා තමයි එතෙත්ට ගියේ. මේ කාමයන්ගේ අනිත්‍ය නිස්සාරවත්ඛව දැකලා. හැබැයි අනාත්මය දැක්කේ නැති නිසා ඒක ආත්මකොට හිතාගන්නවා.

ඔතන ඇතිවෙලා නැතිවෙලා යන මේ සංඥාව අප්‍රකට තියෙන ඒ තරම් සියුම්වෙච්චි දේ ඒ මොහොතේ හටගන්න එකේ නිත්‍යභාවය එයාට අහුවෙයි. ඒක හටගෙන නිරුද්ධවෙන ධර්මයක් කියලා පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ මේක අනාත්ම යි. ඇතිවෙලා නැතිවෙනවා කියලා දැක්කාට මේකේ අනාත්මය ප්‍රකටවෙන්නේ නැහැ. අනාත්මය හරි ගැඹුරුයි. ඒකයි මම මුලින් කතාකරේ ඔය කාරණා ඔක්කෝම ඔතැනට කතාකරේ. මේක ඇයි ප්‍රකට වෙන්නේ නැත්තේ? ඒක බුදුවරු විතරක් ප්‍රකටකරපු නිසා යි මේක මේ ශාසනයේ වෙන්වෙලා තියෙන්නේ. ඒ වාගේ ම ඒවා ප්‍රකටකරගන්න බුදුවරු මේ ලක්ෂණ අනුසාරයෙන් ඒ අනාත්මය ප්‍රකට කරලා දීලා. ඔය ඔක්කෝම තොරතුරු දැන් මේ අහපු ප්‍රශ්නයට අදාලව

කතාකරපුවා යි. ඉතින් ඒ නිසා ඒ අනිත් සාසනවල මේ අනිත්‍ය දුක්ඛ දැනගෙන හිටියා. ස්කන්ධ ගැන කතාකරා. රූපස්කන්ධය ගැන කතාකරන්න පුළුවන්. නමුත් රූපය, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ රූපය ගැන කතාකරාට හැමෝම ඒ රූපය ත්, රූපයේ ඇතිවීම නැතිවීමත්, ආශ්වාදය, ආදීනව, නිස්සරණ කියන මේ සියල්ල එකට කැටිකරලා කතා කරන්න බැහැ. රූපයේ ආශ්වාදය කතාකරා. ආදීනවය යි කතාකරන්නේ. නමුත් රූපයේ නිස්සරණය? මනාකොට නිස්සරණය කතාකරන්න බැහැ. ඉතින් ඒ නිසා ඒ ඒ තැන්වල, යම් යම් මට්ටමේ විද්‍යාවල් නුවණවල් තියෙනවා කියන්න පුළුවන්. නමුත් මේ සියලු ධර්මයන් ගැලැවිලා යන මේ අවිද්‍යාව ප්‍රකටකරගෙන විද්‍යාව උපදවාගන්නවා කියන එක සම්මා සම්බුද්ධ ශාසනයක විතර යි ලැබෙන්නේ.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි) ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් මේ ආයතන හරහා ආත්මය ලක්‍ෂණය යි, අනාත්මය ලක්‍ෂණය යි අතරමැදි ස්වභාවයක් පවතින්න පුළුවන් ද? ආත්මය ලක්‍ෂණය තුනීකරපු ස්වභාවයක් ...

පිළිතුර:- මට ආයෙ ප්‍රශ්නය පැහැදිලිකරන්න. ඇයි එහෙම ඇහුවේ? මොකක් හරි වැටහිලා ද භාවනා කරන කොට? එතකොට ලෙහෙසිසි ඕකට උත්තර දෙන්න.

නැවත ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි) පඨවි ස්වභාවය ... එතැනින් එහාට කියන්න තේරෙන්නේ නැහැ ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර:- ඒ කියන්නේ මේ දෙක අතර ආත්මීය ලක්ෂණයක්, අනාත්මීය ලක්ෂණයක් තියෙන්න පුළුවන් කියලා ද?

නැවත:- (අපැහැදිලි යි) ආත්මීය ස්වභාවය ...

පිළිතුර:- ඒ කියන්නේ ඒක අපි ආයතන පිරිසිඳ දකින්න දකින්න වෙන්නේ මේක යි. ආත්මීයබව නැතිවෙලා යනවා. ආත්මීය ලක්ෂණය කියලා මොකුත් නැහැ නේ. ලක්ෂණ හැටියට තියෙන්නේ අනාත්මබව, දුක්බව, අනිත්‍යබව සහ ලක්ෂණ ටික යි. ආත්මබව කියලා අපි ලක්ෂණයක් නැති තැනක දාගත්තේ ඇයි? නමුත් අපි ඒ ආත්මීය ලක්ෂණය ඒ කියන්නේ අපි දැන් ආත්මයී කියලා හිතාගෙන ඉන්න එක ගෙවෙන්නේ එහි ඇහැ, කන ආදී ආයතනයන් ගේ ආයතන ස්වභාවයන්, ඒවාගේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ දැක්කහම, ඒවා මේ ඇතිවෙලා නැතිවෙලාබව, යන බව, හටගත්ත සැතින් බිඳිලා යන බව, මේවා දකින්න දකින්න, ඒවාගේ උදය-වැය දකින්න දකින්න, ආන්න එතකොට අර ආත්ම යි කියලා ගත්තු අදහස ගෙවිලා යනවා. ඒකට අපි කියනවා ආත්මීය ලක්ෂණය ටික ටික ගෙවිලා යනවා කියලා. ඒකේ ඒක බලන්න බලන්න එහෙම තමයි. නිත්‍යබව, ආත්මබව, සැපයී කියලා හිතෙනවා. මේ විපල්ලාස ටික ටික ගෙවෙන්නේ ඒවාගේ යථා ස්වභාවය අපි දකින්න දකින්න යි.

බ්‍රහ්මභව දකින්න දකින්න යි. ලක්ෂණ දකින්න දකින්න අර කියන ආත්මයී කියන දේ ටික ටික, ටික ටික ගෙවෙනවා. අන්න ඒ ගෙවෙනකොට තමයි අපට සමහර වෙලාවට අපේ ජීවිත තුළින් ඒවා ප්‍රකටවෙන්නේ. සමහරවිට, දැන් තරහා ගියාට ඉස්සර තරම් රළුවට තරහා යන්නේ නැහැ. කෙනෙකුට දොස් කියන්න ගියාට, යමකට ආශාව ඇතිවුණාට, ඒවාගේ ඒ

තරම් බැඳීම් ඇතිවෙන්නේ නැහැ මේවාගේ අර ලක්ෂණ ප්‍රකට නිසා. ඒක තමයි ඒකේ අපට තව තේරුම්ගන්න තියෙන්නේ.

තෙරුවන් සරණයි.

ප්‍රශ්නය:- අවසරයි ස්වාමීන් වහන්ස, ඇත්තට ම මේ ආයතනවල මේ ලක්ෂණ මේ විදේශීයත්වය යොදාගන්න හරි ම පහසු යි, ඉතින් මේවා තියෙනවා වාටි එකක් වගේ එහෙම තියෙනවා ද ස්වාමීන් වහන්ස පහසුවෙන් අපට ඒවා පරිශීලනය කරන්න? මේකත් දිගෙන් දිගට කියවන්නේ නැතුව, වාටි එකක් වගේ එහෙම තියෙනවා ද ස්වාමීන් වහන්ස?

පිළිතුර:- ඒ කියන්නේ ලක්ෂණ මතුකරගන්න පෙන්නලා තියෙන එකක් ද?

ප්‍රශ්නය:- (අපැහැදිලි යි) එහෙමයි ස්වාමීන් වහන්ස, දැන් අපි හිතමු සජ්ජායා යි එහෙම කිය කිය ... එහෙම තියෙනවා වාටි තියෙනවා ද?

පිළිතුර:- ඒක මහත්මයා අපට බලාගන්න පුළුවන් පෙළේ එනවා. ඒක නිසා තමයි මම වාටි එකක් හැදුවේ නැත්තේ. ධම්මසච්ඡිකානිය ගත්තහම, ධම්මසච්ඡිකානියේ රූප කාණ්ඩය. රූප කාණ්ඩයේ **ඒකවිධෙන රූප සංගහො** කියලා කොටසක් තියෙනවා. මේක අමාරු නැහැ. ඒකේ සිංහල පැත්ත බලාගෙන රූප කාණ්ඩයේ එක් ආකාරයෙන් රූපය පෙන්නන්නවා කියලා, රූපය සහේතුක යි, සප්තාය යි, සංඛත යි, ඊට පස්සේ අනාසව යි, ආශ්‍රව විප්‍රසුක්ත යි, ලොකික යි, සංඛත යි කියලා ඔන්න ඔය විදියට රූපය පිළිබඳව පෙන්නන්නවා. එතකොට ඊට පස්සේ අනිත්‍ය යි, කෙලෙස්වලට හිත යි, ආශ්‍රවවලට හිත යි

කියලා, මේ විදියට ඔය රූප කාණ්ඩයේ ධම්මසංගනියේ එකවිධෙන රූප සංගහො කියන කොටසේ පෙන්නනවා. ඊට අමතරව විභච්ඡයෙන්, මම අර පෙන්නාපු විභච්ඡාප්‍රකරණයේ ආයතන විභච්ඡයේ අන්තිමේට ප්‍රශ්න වශයෙන් පෙන්නනකොට කොටසක් තියෙනවා. ඒකේ ඔය විස්තර ටික තියෙනවා. ඉතින් ඔය ටික තමයි මම මේ ඔය ඔක්කෝම එකතුකරලා ගත්තේ. නමුත් අපට ඒක අර මේ කොහේවත් සංග්‍රහ ග්‍රන්ථවල ඒක වාටි එකක් වශයෙන් ඔක්කෝම එකට එකතු කරලා අරගෙන නැහැ. තැන් තැන්වලින් අරගෙන තියෙන්නේ. ඊට අමතරව සූත්‍ර පිටකයේ ඉතින් මේ ලක්ෂණ, අනිත්‍ය ලක්ෂණ, දුක්ඛ ලක්ෂණ, වෙන වෙනම පෙන්නාපු සූත්‍ර වෙන වෙන ම තියෙනවා.

අනිත්‍ය සූත්‍රය, අනත්ත සූත්‍රය, දුක්ඛ සූත්‍රය මේ විදියට ඔය සළායතනය සංයුත්තය ගත්තහ ම, සළායතන සංයුත්තයේ 4 වැනි පොත ගත්තහම, ඒකේ ආයතන පිළිබඳව තමයි ඒක පුරාවටම දේශනා කරලා තියෙන්නේ. ඒකෙනුත් අපට එකතුකරගන්න පුළුවන්. විශේෂයෙන් ම ඔක්කෝම ගොඩක් කෙටිකරලා තියෙන තැනක් තමයි ධම්මසංගනියේ රූප කාණ්ඩයේ තියෙන ඒ කොටස කියන එක - මම දැන් මේ ටික විස්තර කරපු නිසා මේකත් අහලා ඒ දැනුමත් ඇතිකරගෙන එතැන බලන කෙනාට ඒ ධම්මසංගනියේ කොටසෙන් ඒ රූපය ඒ ලක්ෂණ වෙන්කරගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. නමුත් ඉතින් අර වාටි එකක් වශයෙන් ගහලා නැහැ මේ කවුරුත්. අර එකතුකරලා ගන්න එකක් තමයි තියෙන්නේ.

නැවත:- ඇත්තට ම මට හිතුවේ එහෙම වාටි එකක් වගේ හදාගෙන තිබ්බා නම් හැම තිස්සේ ම ඒක ගැන බලා මනසිකාරය කරන්න පහසුවෙයි කියලා යි.

පිළිතුර:- හොඳයි, අපි බලමු ඉදිරියේ දී එහෙම මම බලන්නම්කො.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- ඔය ආයතන ගත්තොත්, අපි කතා කරනවා නේ දැන් ඔය පේන දේ නෙවෙයි අපි අල්ලන්නේ කියලා එහෙම ශුණාතාවයකට යනවා නේ මේ. දැන් පුටුව අල්ලනකොට පුටුව නෙවෙයි ඔය අල්ලන්නේ ඇන්ද, ඇන්ද නෙවෙයි ඔය අල්ලන්නේ ලී කැල්ලක්, ලී කැල්ලක් නෙවෙයි ඔය අල්ලන්නේ ලී කුඩු ටිකක්. ලී කුඩු නෙවෙයි ඔය පට්ටි ය යි කියලා ඔහොම ගිහිල්ලා යනවා නේ ශුණාතාවයකට. ඒක නෙවේ නේ ඇත්තට ම බුදුරජාණන් වහන්සේ, දැන් ඔහොම ගිහිල්ලා ඉවරවෙලා මෙතැන මමෙක් නැහැ. මමෙක් කියලා කෙනෙක් නැහැ. එහෙම කියලා යන ශුණාතාවය වැරදි අවබෝධයකට යන්න පුළුවන් නේ ද ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර:- ඒක හොඳ ප්‍රශ්නයක්. රූප පිළිබඳව ගත්තහම ඒ වගේ දැන් මම හැම වෙලාවේ ම මතක්කරලා තියෙන්නේ ඒවාගේ ධර්මතාවය, පරමාර්ථ ස්වභාවය ම මතුකරගන්න ඕන. සම්මුතියට ගන්න පුළුවන්. අපි මේසය ගත්තහම. මේසය නෙවෙයි ඔබ ඇල්ලුවේ එතැන, ලී කැලි ටිකක්. ලී කැලි ටිකක් නෙවෙයි ලී කුඩු ටිකක්. කියලා මෙහෙම ට සම්මුතිය ඇතුළේ කඩ කඩා යන්න පුළුවන්. සම්මුතිය ඇතුළේ කොච්චර කඩ කඩා ගියත් ඒ සැබෑ ධර්මයේ එයාට හම්බවෙලා නැහැ. ඒ නිසා මේ අපි අනාත්මය හෝ ඒ වාගේ ලක්ෂණ බලනවා නම් ඇත්තට ම එතැන තියෙන රූපය, මේසය කියලා අපට හඳුන්වලා තියෙන්නේ, පට්ටි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ හා උපාදාය රූප පිණ්ඩයකට තමයි අපි මේසය කිව්වේ. එතකොට

ආත්ත ඒ විදියට මෙතැන ලී ටිකක්, ලෑලි ටිකක්, ඇන ටිකක් කියලා එහෙම කඩාගෙන යන එක නෙවෙයි, ධාතු සමූහයක්, පට්ඨි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ ධාතු සමූහයක් තමයි ඒ ලෑලි කියන තැන තියෙන්නේ. ලී කියන තැන තියෙන්නේ. ලී කුඩු කියන තැන තියෙන්නේ. ඒවා ඒ ධර්ම ටික යි. එතකොට අපට ලෑලි ටික, ලෑලි නෙවෙයි ලී කියලා ලී කුඩු ටිකක් කියලා පෙන්නන්න පුළුවන්. නමුත් ඒකත් අතුරුදහන් වෙනවා. ලී කුඩු තව ටිකක් කුඩා කරහම ඒකත් අතුරුදහන් වෙනවා. නමුත් එහෙම ගත්තහම ඒත් සම්මුතියක්. ඒවා අතුරුදහන් වෙනවා. නමුත් අපි මේවා පට්ඨි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ ආදී වශයෙන් ගත්තහම මේවාගේ අන්‍යතාවයක් පෙන්නන්න බැහැ. ඒ තථාවිතස්වභාවය ඒ විදියට ම තියෙනවා. මොකද, මේක කඩාගෙන ගියාට කොච්චර වෙන් කර කර ගියත් ධාතුවේ ධාතු ස්වභාවය වෙනස්වෙන්නේ නැහැ. ඒවා යේ ලක්ෂණ වෙනස්වෙන්නේ නැහැ.

අන්න ඒක නිසා තමයි ඒවා අපි හැම වෙලාවේ ම ඒවා මතුකරගන්නකොට පරමාර්ථයෝ ම මතුකරගන්නවා. එතකොට අපට අතට යමක් ගැටෙනකොට පුටුව හරි, මොටුව හරි, පෑන හරි, පොතක් හරි ගැටුනා කියන එකේ දී අපි ඒක අර්ථවත් කරගන්න ඕන. පොත නෙවෙයි ගැටුණේ, කොළ කැලි ටිකක් කියලා එහෙම නෙවෙයි. ඇත්තට ම ගැටුණු දේ තමයි අපට පොත ගැටුණා කියන්නේ මේ මහාභූත - තද ගතිය හෝ, ශිතල උනුසුම් ගතියක් තමයි ස්පඨිවෙන්නේ. ඒකයි අපි එතැන තියෙන ඇත්ත රූපය යි මතුකරගන්නේ. ඒ විදියට ශබ්ද-ගන්ධ-රස ආදී හැම එකක් ම ගත්තහම අපි මුලින් අර ඉගෙනගත්තු පරමාර්ථ ධර්මයෝ ම ඒ ස්පඨිය හරහා මතුකරගෙන, ඒ ඔස්සේ මේක කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි. මේවාට මේ නම පනවන්න බෑ කියලා අපි ඒක

හොඳට වෙන්කරලා, පැහැදිලි කරලා, විසඳාගන්න ඕන. ඒක තමයි අපි කියන්නේ මේක සම්මුතියෙන් පරමාර්ථ ධර්මයෝ වෙන්කරගන්න ඕන කියලා. ඒක හරි අමාරු යි. අර වතුරෙන් කිරි වෙන්කරගන්නවා වාගේ අමාරු දෙයක් ඊටත් වඩා අමාරුයි. ඉතින් ඒ නිසා ඒක බොහොම වැදගත්. අපි හැම වෙලාවේ ම මේ භාවනා කරන මුල් කාලයේ ම ඔය ටික අපි පැහැදිලි කරගන්න ඕන.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- ස්වාමීන් වහන්ස, අපි දැන් මේ පෞද්ගලිකව ආයතන සම්බන්ධයෙන් ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න අහන්න අවස්ථාවක් ලබාගන්න පුළුවන්වෙයි ද ස්වාමීන් වහන්ස?

පිළිතුර:- පුළුවන්. එහෙම ගැටලුවක් නැහැ. ඒකට මම අර අදහස් කළා, ඕකේ මොකක් හරි ගෘප් එකක් හරි හදලා එහෙම මොකක් හරි කරන්න කියලා. මට තවම කරන්න බැරිවුණා. එහෙම නැතිවුණොත් කොහොම ද ඒක කරන්නේ? අපි අර ගිය සැරේ දාගත්තා වගේ පොදු එකක් දාගන්නත් පුළුවන්. නැතිනම් වෙනම මේ ෆෝන් එකෙන් සම්බන්ධවෙලා තමයි අහගන්න වෙන්නේ. ඒකට මොකක් හරි ඉල්ලීමක් කරලා අහගන්න පුළුවන්. මම ඒක මෙහෙම කරන්නම්. මේ ඊළඟ වාරයේ දී මේකට පැහැදිලිව කාටහරි එහෙම ගැටලු තියෙනවා නම් ඒක අහගන්න පුළුවන් ක්‍රමයක් කියලා ඊළඟ වාරයේ දී දැනුම් දෙන්නම් පොඩ්ඩක් කතා කරලා.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- අපට පොඩ්ඩක් පැහැදිලිකරගන්න පුළුවන් ද ස්වාමීන් වහන්ස, නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් සළායතන වෙනවා කියන එක. ...

පිළිතුර:- ඒක හොඳයි ප්‍රශ්නය. ඒක මම කතාකරන්න යි හිටියේ. නමුත් ඒකේ, ඒක මට ගිලිහිලා ගියා. මොකද, **නාමරූප පච්චයා සළායතනං** කියන කොට නාම-රූප ධර්මයන්ගෙන් තොරව, ඒ නාම-රූප දෙකෙන් තොරව, මේ ආයතන උපදින්නේ නැහැ. මේ නාම-රූප ඇති කල්හි ම යි. මේ නාම-රූප කියන තැන ම ආයතන ටික තියෙනවා. නමුත් නාම-රූප තිබුණු පමණකින් ම ආයතන හටගත්තා, සියල්ල තියෙනවා කියලා කියන්න බැහැ. ඒ වගේ ම මේ **නාමරූප පච්චයා සළායතනං** කියන්නේ එක හේතුවක් තමයි, ඊළඟ තියෙන ස්පර්ශයේ කියන ධර්මය පෙන්නන්න සළායතන කියන්න ඕන. මොකද, ඒකට විග්‍රහකරන්න ලඟ ම හේතුව මේ ආයතන ටික යි. ඒ නිසා **නාමරූප පච්චයා සළායතනං** කියලා කිව්වා.

නමුත් අපට ඔය නිධාන සූත්‍රය³ වගේ, කෙළින් ම සළායතන කියන්නේ නැතුව, **නාම-රූප පච්චයා එස්සො** කියලා කෙළින් ම අතෙත්ට යනවා. මොකද, නාම-රූප ඇතුළේ මේ ආයතන ටික තියෙන නිසා. දැන් එතැන ආයතන දහයක් රූපයි; අනික් ටික නාම යි. ඒහෙම නේ ගන්නේ. එතකොට දැන් අපි ගත්තහම දැන් මුලින් උපදින කොට, අපි මවු කුසක් ගත්තොත්, **පඨමං කලලා භොති, කලලා භොති අබ්බුදං**, කියලා මේ විදියට අපට කලලයක් වශයෙන් හටගන්නකොට මේ හටගන්නා අවස්ථාවේ ආයතන සියල්ල ම නැහැ. එතකොට ධම්මායතනය යි, මනායතනය යි, කායායතනය යි කියන මේ ආයතන තුන

³ 2500 බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටකය - සංයුත්ත නිකාය (2) – 144වැනි පිටුව.

විතරයි හටගන්නේ. නමුත් පස්සේ මේක ටික ටික මේ නාම-රූප දෙක වැඩෙන්න වැඩෙන්න ඇහැ-කන-දිව-ශරීරය ආදී මේ ආයතන හටගන්නවා. එතකොට මේ නාම-රූප ඇතිකල්හි ම නාම-රූප ප්‍රත්‍යවෙලා ම යි මේ ආයතන හටගන්නේ. ඒ නිසා නේ දැන් මුලින් ම කලලයක් හටගත්තාට මේක නෑ. මේ ආයතන සති එකොළහෙන් තමයි අනිත් ආයතන ටික හටගන්නේ කියලා ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ.

ඒක උපමාවක් හැටියට ගත්තොත්, අපි කියමු කොස් ගෙඩියක මුලින් අපි පනාමල් කියන කොටස, කොස් ගෙඩියේ මුල් අවස්ථාව ගත්තොත්, ඒකෙන් මේකේ මදුලු, කොස් ඇට, කොස්වල තියෙන ඉරි - මේවා පැහැදිලිව නැහැ. නමුත් ඒවා ඒ කොස් ගෙඩිය වර්ධනය වෙනකොට පහළවෙනවා. ඒ වාගේ ම පොල් ගෙඩියක් ගත්තහම අපි, කුඩා කාලයේ, අට්ටි කාලයේ ඒකේ ලොඳ, පොල් වතුර, පොල් කට්ට - මේවා නැහැ. නමුත් කාලයක් යනකොට, මේ රූපය වර්ධනය වෙනකොට, ඒවා පොල් වතුර, පොල් ලොඳ, පොල් කටුව වෙන් වෙන් වශයෙන් පහළවෙනවා වගේ, මේ නාම-රූප දෙක ඇති කල්හි ම විශේෂයෙන් මේකට කමිය ප්‍රත්‍යවෙනවා. එතකොට මේ ආයතන ගත්තහම මුල් ආයතන හය ම ඒකාන්ත කමීජ යි නේ. අනිත් ආයතන හය තමයි ඒවා දෙපැත්තට යන්නේ. ඉතින් ඒ නිසා මම ඔය සුවිසි ප්‍රත්‍යයෙන් මේක මතුකරන්න ගියේ නැහැ. එතකොට අපට මේක දිසිවෙන නිසා. ටිකක් ඒකේ ප්‍රත්‍ය පිළිබඳව දැන් ම කතා කරන එකත්. ලෙහෙසි ප්‍රත්‍ය තිබුණොත් මම කතාකරනවා. ඉතින් නමුත් අපි මේ සාමාන්‍යයෙන් හැමෝට ම තේරෙන විදියට ඒක ගත්තොත් අපට සලකාගන්නට වෙන්නේ, රූපය කියලා කිව්වේ එතැන **චතුන්නං ච මහාභුතානං උපාදාය රූපං** කියන මේ සතරමහාධාතු උපාදාය රූපත් කියන මේ විසිඅට රූප ත්,

නාමය ගත්තහම වෙදනා-සංඥා-සංඛාර-විඥාන කියන මේ නාම ධර්මයි. මේ නාම-රූප නිසා ඇති කල්හි ම මේ ආයතන ටික වෙනවා. යම් කලෙක මේ නාම-රූප නො වෙන්නේ නම් ඒ ආයතන වෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා මේකට ප්‍රත්‍ය ශක්තිය ගත්තහම ප්‍රත්‍ය ශක්තිය ගැන අපට ගන්න පුළුවන් සහජාත ප්‍රත්‍යය, ඊට පස්සේ අඤ්ඤාමඤ්ඤා ප්‍රත්‍යය, සම්ප්‍රයුක්ත ප්‍රත්‍යය, ඊට පස්සේ විශේෂයෙන් කම් ප්‍රත්‍යය, මේ වාගේ ප්‍රත්‍යවීම් වශයෙන් ගන්න පුළුවන්. එතකොට ඒකේ අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යය වෙන්න පුළුවන්. ඔය විදියට ප්‍රබේධ බෙදන්න පුළුවන්.

නමුත් ඒකේ අපි ඔක්කොම ඒ ටික කතා නො කර ගත්තොත්, පොදුවේ ගත්තොත්, ඒ නාම-රූප කියන දෙයක් හටගන්නේ අපට පුරාණ කමිය නිසා යි. එතකොට නාම-රූප හටගන්නේ. එතකොට ඒ නාම-රූප ඇති කල්හි ම ඒ කමියක් ප්‍රත්‍යය වෙලා මේ ආයතන ටික හටගන්නවා. එතකොට අපි කිව්වේ විශේෂයෙන් ආධ්‍යාත්මික ආයතන යි. ඒ නිසා තමයි එතැන ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ නාම-රූප ඇති කල්හි ම මේ ආයතන පහළුවන නිසා, නාම-රූප නැති කල්හි මේ ආයතන නො වේ. යම් කලෙක මවු කුසකට අර විදියේ කලලයක් බැසගත්තොත්, ඒ කලලය කුඩා කල ම හටගත්ත අවස්ථාවේ ම නිරුද්ධවෙලා ගියෝතින් ඒ කලලය තුළ විඥානය හෝ නිරුද්ධවුණොත්, ඒ කලලය තුළ මේ ඇහැ, කන ආදී මේ ආයතන හටගන්නවා ද? නැහැ. හටගන්නේ නැහැ. එහෙනම් මේ ආයතන ඇති කල්හි ම යි හටගන්නේ.

නමුත් ඒ වාගේ අපට ප්‍රබේධත් තියෙනවා මේ **නාමරූප පච්චයා සමායතනං** කිව්වහම හැම තැනක ම ආයතන හය ම හටගන්නවා නෙවෙයි. කාම ලෝකයේ චිතර යි ඔය ආයතන හය හටගන්නේ. ඒත් ජාති අන්ධ, ජාති බධිර, වගේ ගත්තහම

ඇහැ නැතුව, කන නැතුව, අපරිපූර්ණ ආයතන වශයෙන් උපදිනවා. නමුත් බ්‍රහ්ම ලෝක ගත්තහම ආයතන එතැන ආධ්‍යාත්මික ආයතන තුන යි: චක්‍රධායතන, සෝත්තායතන, මනායතන කියලා. බාහිරත් ගත්තහම ධම්මායතන ආදී ඕවා එනවා. ආධ්‍යාත්මික ගත්තහම, ඒ වාගේ ම අරූප ලෝකය ගත්තහම රූපයි කියපු ආයතන එකක්වත් නැහැ. ඉතින් ඒ විදියට, නමුත් පොදුවේ තමයි මේ කියන්නේ, **නාම-රූප පච්චයා සමුප්පාදනං.** එතකොට නාම-රූප දෙක නිසා හෝ නාමය නිසා හෝ නාම-රූප දෙක නිසා හෝ මේ ආයතන හය හෝ හයෙන් කිහිපයක් හෝ හටගන්න පුළුවන්. නමුත් මේ හයෙන් තොරව ඊට වැඩි වෙන්නේ නැහැ. ඒ භූමිය අනුව ඊට අඩුවෙන්න පුළුවන්. හයට වඩා එහා යන්නේ නැහැ. ඒ නිසා උපරිම තැනින් තමයි කිව්වේ.

එතකොට ඒක නාම-රූප නිසා ම නාම-රූප ඇති කල්හි ම වෙන නිසා ඒ ප්‍රත්‍ය නිසා ම, ඒවාගේ ප්‍රත්‍යය වෙන වෙන ම තියෙනවා. ඒවාට තියෙන අදාල ඒ ඒ නාමයන් ගේ ප්‍රත්‍යයත්, ඒවාගේ රූපයන්ගේ ප්‍රත්‍යයත් තියෙනවා. ඒවා අපට දීඪි මාත්‍යකා යි. පොදුවේ අපි තේරුම් ගත්තහම ඇති මේ කෙලෙස් නිවාගන්න මොකද, ඒකෙන් අපට මතුකරගන්න ඕන මේකෙන් කෙලෙස් ඇතිකරන එකක් නෙවෙයි කියන එක. මේක ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා ධර්මයක්. ඒ ප්‍රත්‍යය නැතිවෙනකොට නැතිවෙනවා කියන ප්‍රත්‍යභාවය පෙන්නන්නයි අපට එතැන නාම-රූප නිසා අයතන හටගන්නවා කියලා සඳහන්වෙලා තියෙන්නේ.

තෙරුවන් සරණ යි.

ප්‍රශ්නය:- ස්වාමීන් වහන්ස, අර කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ගේ දේශනාවක තියෙනවා අර ඔය නාම කියන ටික ඇඟිලි පහක මහපට ඇඟිල්ල වගේ මනසිකාරය කියන එක තමයි අපි යෝනියෝ හරි අයෝනියෝ හරි කරගන්නේ. ඒකෙන් තමයි අපි මෙතැනින් ගැලවෙනවා හෝ නො ගැලවෙනවා කියන එක තීරණය වෙන්නේ කියලා. ඒ උදාහරණය අරගෙන ස්වාමීන් වහන්ස පොඩ්ඩක් පැහැදිලිකරලා දෙන්න මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ තියෙන විශේෂ ම අංගයක් මට මේ තේරෙන විදියට මේ මනසිකාරය කියන එකයි එතැන ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ, කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ උලුප්පලා දක්වන්න හදන්නේ. අන්න ඒක ගැන පොඩ්ඩක් පැහැදිලිකරලා දෙන්න ස්වාමීන් වහන්ස.

පිළිතුර:- මනසිකාරය කියන එක අපට විවිධ අර්ථවලට යනවා. නමුත් අපි පොදුවේ ගත්තොත් යෝනියෝමනසිකාරය යි අයෝනියෝමනසිකාරය යි. මුලු බුඬ ශාසනය ම පවතින්නේ යෝනියෝමනසිකාරය මත යි කිව්වොත් ඒක නිවැරදි යි. යෝනියෝමනසිකාරය නැති තැන ස්වභාවයෙන් ම අයෝනියෝමනසිකාරය තමයි තියෙන්නේ. නුවණින් මෙණෙහි කරනවා කියන එක යි.

ඒ අපි වචනය නො කිව්වාට, යෝනියෝමනසිකාරය කියන්නේ මොකක් ද කියන එක යෝනියෝමනසිකාරය කිව්වාට යෝනියෝමනසිකාරය කරන්නේ කොහොමද කියන එක දන්නේ නැතිනම් ඒ වචනය අහගත්තාට වැඩක් නැහැ. ඒ නිසා මේ දක්වා ම මම යම් වෙලාවක මේක පටන්ගත්තා නම්, පටන්ගෙන අවසානය දක්වා ම අර කියපු මේ සියලු දේ අපට ඔක්කෝම කැටිකරලා කියන්න පුළුවන් ඔය කිව්වේ යෝනියෝමනසිකාරය යි කියලා. එතකොට ඒකට නම විතරයි

දාගන්න ඕන. මේ දක්වා යමක් කිව්වා නම් ඒ යෝනිසෝමනසිකාරය යි. එතකොට අපට පෙනෙනවා නේ. දැන් මේ සියලු දුක නැතිකරගන්න නම් යෝනිසෝමනසිකාරය කළ යුතුයි. ඒ කියන්නේ මොකක් ද? ඇහූ පිරිසිඳ දත යුතු යි. ඒවායේ ලක්ෂණ දතයුතු යි. ඒවා අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම වශයෙන් මෙනෙහි කළ යුතු යි. ඇහූ කියන එකේ ඇත්ත, පරමාර්ථ ධර්මයෝ වෙන්කරගත යුතු යි. සම්මුතියෙන් ගලවාගත යුතු යි. මේ ඔක්කෝම යෝනිසෝමනසිකාරය යි. එකක් ඒක අපට වෙනම යෝනිසෝමනසිකාරය කියලා විදඹිනාවෙන් තොරව මේ කතාකරන්න බැහැ. ඒ විදඹිනා නාම වලට දීපු පොදු නමක් තමයි, ඥානවලට දීපු පොදු නමක් යෝනිසෝමනසිකාරය.

තෙරුවන් සරණ යි.

“අපි හැමදා ම මේ ආයතන තුළ සතුටුවෙන අය යි. නමුත් මේ ආයතන තුළ සතුටුවීම තුළ, අප තුළ මොන තරම් දුක් ගොඩවල් ටිකක් රැස්වෙනවා ද යන බව අපි දන්නේ නැහැ. අපි මේ ජීවිතයේ යම්තාක් සෝක-පරිදේව-දුක්-දොම්නස් විඳිනවා නම්, මතු, අතීතයේ අපි මේ ඉපදෙමින් මැරෙමින්, යම්තාක් ජාති-ජරා-මරණ දුක් වින්දා නම්, නිරයේ, තිරිසන් ලෝකයේ, ප්‍රේත ලෝකයේ, ආදී මේ හැම තැනක ම දුක් වින්දා නම්, මේ හැම දුකකට ම හේතුව මේ ආයතන පිළිබඳව නො දන්නාකම හේතුකොටගෙන මේ ඇහැ, මේ රූප, මේ කන, නාසය, “මම, මගේ” කියලා ගැනීම නිසා යි.

- මේ ඇහැ නිසා අපි කොයි තරම් නිරයේ උපදින්න ඇත් ද?
- මේ රූපය නිසා අපි කොයි තරම් නිරයේ උපදින්න ඇත් ද?
- මේ ඇහැ නිසා, මේ ඇහැට මුලාවෙලා, තණ්හා කිරීම නිසා අපි තිරිසන් සතුන්වෙලා මොන තරම් දුක් විඳිමින්, සා පිපාසාදී දුකකට පත්වෙමින් යන්න ඇත් ද?

ඉතින් අන්න මේ ආයතනයන්ගේ ඇත්ත ඕක තමයි. යථා ස්වභාවය ඒකයි. ඒ යථා ස්වභාවය නො දන්නාකොට කෙනෙක් ඒ ඇහැ නැවත, නැවත, ඇලුම් කරනවා නම්, “මගේ” කියනවා නම්, ආයෙත් අපි සතර අපාය ම යි ඇලුම් කරන්නේ. නිරය ම යි ඇලුම් කරන්නේ. ජාති-ජරා-මරණවලට ම යි ඇලුම් කරන්නේ.

අපි ජාති-ජරා-මරණවලට කැමැති නැතිවෙන්න පුළුවන්. අපායේ උපදින්න කැමැති නැතිවෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒක වහලා අපි, ඇහැට තණ්හා කරනවා කියන්නේ, රූපයට තණ්හා කරනවා කියන්නේ, ඒ වක්‍රාකාරව තණ්හා කරලා තියෙන්නේ ජරා-මරණවලට යි. මොකද, ජරා-මරණ කියන්නේ ඇහැ යි. ඇහැ ජරාවට පත්වෙන එකක්. මරණයට පත්වෙන එකක්. ඒ වාගේ ම ව්‍යාධියට පත්වෙන එකක්. ඇහැ නිසා දුක් දොම්නස් උපදිනවා. නිරය, තිරිසන් ලෝකය ආදී හැම තැන්වල ම අපි දුක් විඳින්නේ ඇහැ නිසා, කන නිසා, මේ ආයතන නිසා යි.”